

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

BAKALÁRSKA PRÁCA
Kľúčové konflikty v súčasnom Kašmíre

2020

Mgr. Beáta Izsófová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KLÚČOVÉ KONFLIKTY V SÚČASNOM KAŠMÍRE

Bakalárska práca

Študijný program: euroázijské štúdiá

Študijný odbor: politické vedy

Školiace pracovisko: Katedra politológie a euroázijských štúdií

Školiteľ: prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc.

Nitra 2020

Mgr. Beáta Izsófová

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Mgr. Beáta Izsófová
Študijný program: euroázijské štúdiá (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: politológia
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Kľúčové konflikty v súčasnom Kašmíre
Anotácia: Práca analyzuje súčasné vývojové trendy v pakistanskom aj indickom Kašmíre. Poukazuje, ako sa historické spory prenášajú do súčasnosti. Všíma si hlavných aktérov pri vzniku a riešení konfliktov.

Školiteľ: prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc.
Oponent: Mgr. Tibor Szentandrasi, PhD.
Katedra: KPES - Katedra politológie a euroáz. štúdií
Dátum zadania: 02.10.2018

Dátum schválenia: 02.10.2018
prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc., v. r.
vedúci/a katedry

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som celú bakalársku prácu vypracovala samostatne s využitím vlastných poznatkov a príslušného materiálu, ktorý som uviedla na všetkých náležitých miestach. Pri zadaní bakalárskej práce som bola oboznámená s predpismi pre jej vypracovanie.

Nitra, 08. 05. 2020

.....

Mgr. Beáta Izsófová

PodĎakovanie

Touto cestou by som sa chcela úprimne poĎakovať školiteľovi prof. PhDr. Svetozárovi Krnovi, CSc. za jeho láskavú podporu, odbornú pomoc, rady a cenné pripomienky, ktoré mi v značnej miere pomohli pri zostavovaní tejto práce.

Nesmierna vĎaka prináleží aj pracovníkom Oddelenia krajín východnej Ázie a Pacifiku v rámci Odboru Ázie a Pacifiku Politickej sekcie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí v Bratislave, ktorí si našli čas na krátku konzultáciu v súvislosti s predmetom predloženej bakalárskej práce.

Vrúcna vĎaka patrí mojej rodine a blízkym, ktorí ma neprestajne podporovali, sprevádzali na ceste za každým vytýčeným cieľom a dokázali mi vyčariť úsmev na tvári aj v tých najt'azších chvíľach.

ABSTRAKT

IZSÓFOVÁ, Beáta: *Kľúčové konflikty v súčasnom Kašmíre*. [Bakalárska práca] Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra politológie a euroázijských štúdií. Školiteľ: prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc. Nitra 2020. 54 s.

Indický subkontinent sa stal kolískou mnohých náboženských tradícií, medzi nimi prevažujú hinduizmus, budhizmus, sikhizmus a džinizmus. Svoje miesto si tu však našli aj cudzie tradície, ako moslimská, kresťanská či židovská. V danom kontexte však bez pochyb majú najbúrlivejšiu historickú prepojenosť práve hinduizmus a islam. Hinduizmus je najrozšírenejším náboženstvom v Indii a tretím najrozšírenejším vo svete. Najviac stúpencov islamského vierovyznania sa nekoncentruje v arabských krajinách, ale na indickom subkontinente. Po Indonézii je Pakistan druhou krajinou s najväčším počtom moslimského obyvateľstva na svete, pričom India zastáva tretie miesto v priečinku. Cieľom bakalárskej práce je poskytnúť stručný prehľad markantností indického subkontinentu determinujúcich špecifiká, ktoré viedli k statusu quo v kašmírskej oblasti: popísať historické udalosti podnecujúce vypuknutie konfliktu, priblížiť jeho príčiny, aktérov a predmet sporu. Predložená práca poukazuje na historické spory prenášané do kontextu pretrvávajúceho konfliktného vzťahu medzi Indiou a Pakistanom ohľadom sporného územia Kašmír. Práca tiež analyzuje teoretické východiská konfliktu ako takého, jeho typológiu a dynamiku. Záverečná kapitola upriamuje pozornosť na varianty teritoriálneho riešenia kašmírkeho konfliktu v súvislosti s náboženskou diferenciaciou obyvateľstva, postojmi hlavných aktérov sporu a možným vplyvom jednotlivých riešení.

Kľúčové slová: India. Pakistan. Kašmír. Hinduizmus. Islam. Konflikt.

ABSTRACT

IZSÓFOVÁ, Beáta: *Key Conflicts in the Present-day Region of Kashmir*. [Bachelor thesis] Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Arts; Department of Political Sciences and Eurasian Studies. Supervisor: prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc. Nitra 2020. 54 pp.

The Indian subcontinent has become the birthplace of numerous religious traditions, including Hinduism, Buddhism, Sikhism, and Jainism. Some foreign traditions, such as Muslim, Christian or Jewish, can be found here as well. In this context, however, Hinduism and Islam have the most turbulent relationship. Hinduism is the dominant religion in India and the third most widespread religion in the world. Most followers of the Islamic religion are not concentrated in the Arab countries, but throughout the Indian subcontinent. Pakistan is the country with the second largest number of Muslims, with Indonesia being in the leading position whereas India is placed third. The aim of this thesis is to provide a short overview of significant features throughout the Indian subcontinent that have determined the characteristics leading up to the status quo in the Kashmir region, including a description of historical events that incited the conflict, an outline of its causes, actors, and the subject of dispute. The first chapter focuses on historical disputes transferred into the present context of the persistent conflict between India and Pakistan concerning the disputed territory of Kashmir. The thesis also analyses the theoretical basis of a conflict as such, its typology, and dynamics. The final chapter concentrates on the variants of the territorial solutions to the Kashmiri conflict considering the religious differentiation of the population in the region, the positions of the main actors in the dispute, and the possible impact of the respective solutions.

Keywords: India. Pakistan. Kashmir. Hinduism. Islam. Conflict.

OBSAH

ÚVOD	9
1 Historický prehľad kardinálnych udalostí	11
1.1 Hinduizmus a islam v Indii	11
1.2 Vláda britských kolonizátorov	14
1.3 Vznik Indie a Pakistanu	17
1.4 Indicko-pakistanské vojny	19
1.5 Udalosti nového milénia	22
2 Osobitosti kašmírskeho konfliktu	24
2.1 Teória konfliktu	24
2.2 Typológia konfliktu	28
2.3 Dynamika konfliktu	31
3 Status quo a potenciálne riešenia konfliktu	37
3.1 Zmena priorít	39
3.2 Nezávislý Kašmír	40
3.3 Kašmír pod správou jedného z hlavných aktérov konfliktu	42
3.4 Ponechanie statusu quo – odloženie konfliktu	44
ZÁVER	47
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	49
ZOZNAM GRAFOV, OBRÁZKOV A TABULIEK	54

ÚVOD

Indický subkontinent sa rozprestiera na juhu ázijského kontinentu. Rozkladá sa na indickej tektonickej platni, ktorá zasahuje do Indického oceánu a na severe sa spája s eurázijskou tektonickou platňou. Územie označujeme ako subkontinent, lebo miestna geografia, geológia, ba aj kultúrne špecifiká sú odlišné od zvyšku kontinentu. „*Nejde o jednotný svet, ale o priestor, ktorý spája oceán a súš, nížiny a veľhory, Himaláje a Karakorum, daždivé monzúnové oblasti a púšte, svetové náboženstvá, [...] pestré kultúry, národy, jazyky, písma, sociálne vrstvy, triedy, kasty, kuchyne, ľudové zvyky.*“¹ Na indickom subkontinente sa nachádzajú nasledujúce štáty: Bangladéš, Bhután, India, Maldivy, Nepál, Pakistan, Srí Lanka. Indická kultúra výrazne zasahuje aj iné časti sveta, a to primárne v podobe svojich diaspór².

Táto oblasť sa vyznačuje veľkou rasovou, národnostnou a jazykovou pestrosťou. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o bývalú britskú kolóniu, hlavným dorozumievacím jazykom je angličtina, no sú tu zastúpené mnohé jazykové rodiny. Dominantnú jazykovú rodinu predstavujú indoeurópske jazyky, konkrétne ich vetva indoiránske jazyky. Rozšírenou jazykovou rodinou sú i drávidské jazyky, ktorými sa hovorí prevažne na juhu subkontinentu. Medzi menšie jazykové rodiny patria austroázijské a sinotibetské jazyky, ako aj niekoľko izolovaných jazykov, napríklad buriština používaná na severe Kašmíru a existujúca len v orálnej podobe.³ Z rasového hľadiska je obyvateľstvo zmesou pôvodného obyvateľstva a mnohých vln europoidných nájazdníkov zo západu, pričom zo severu na subkontinent zasahujú i mongoloidné etnické skupiny. Pokiaľ ide o náboženstvo, najrozšírenejším je práve hinduizmus prevládajúci v Indii a islam s dominanciou v Pakistane a Bangladéši.

---

¹ KRNO, S. *Himalájske mocnosti*. s. 90

² Indická diaspóra predstavuje jednu z najrozptýlenejších etnických spoločenstiev nachádzajúcich sa po celom svete. Postkoloniálne obdobie odštartovalo éru migrantov zo stredných spoločenských tried, ktorí disponovali zručnosťami v anglickom jazyku. Vzdelávací systém v nezávislej Indii vychádzal z britského a amerického modelu, v dôsledku čoho sa pracovný trh naplnil profesionálmi, ktorých počet prevyšoval množstvo ponúkaných pracovných pozícií. Pre potenciálnych odborníkov boli atraktívnejšie dostupné pracovné príležitosti v zahraničí, čo viedlo k emigrácii profesionálnych pracovníkov predominantne do rozvinutých štátov Západu, vrátane USA, Veľkej Británie, Austrálie a niektorých štátov Európy. Postupom času India zaznamenala progres v oblasti vzdelávacieho systému, ako aj v sfére komunikácií a dopravného sektoru, pričom krajina sa čím ďalej tým viac pýšila absolventmi v štúdiu medicíny, vedy, techniky a ďalších. Za posledné tri desaťročia sme svedkami masívnych vln indických vzdelaných aj nevzdelaných emigrantov (porov. NON RESIDENT INDIANS ONLINE. *Indian Diaspora*. [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://www.nriol.com/indiandiaspora/>).

³ Porov. GENZOR, J. *Jazyky sveta – história a súčasnosť*.

V dôsledku rastúcej jadrovej hrozby v posledných dekádach oblast juhovýchodnej Ázie vyvoláva ohlas a záujem akademikov, bezpečnostných expertov, ako aj širokej verejnosti. Nezávislá organizácia The Fund for Peace každoročne zverejňuje dáta ohľadom stability, resp. nestability štátov sveta, tzv. *Index stability štátu* (v orig. *Fragile State Index*), na ktorom obvykle figurujú aj určité juhoázijské štáty⁴. Okrem toho, prominentné centrum výskumu mieru a konfliktu Heidelbergský inštitút tiež pravidelne publikuje dáta v tzv. *Barometri konfliktov* (v orig. *Konfliktbarometer*)⁵, na základe ktorého na ázijskom svetadieli dlhodobo prebieha najviac konfliktov⁶. Oblasti južnej a juhovýchodnej Ázie by sme preto nemohli definovať ako stabilné. Znepokojujúco pôsobí aj skutočnosť, že dvaja významní aktéri, India a Pakistan, disponujú jadrovými zbraňami a navyše ich vzájomné vzťahy niekoľkokrát prerástli v ozbrojený konflikt.⁷ Čoraz viac pozornosti vzbudzuje práve konflikt v oblasti Kašmíru pretrvávajúci už dlhé desaťročia a zasahujúci život miliónov obyvateľov. Nestabilita regiónu negatívne ovplyvňuje i ekonomickú, sociálnu a politickú sféru.

Na základe dostupných informačných zdrojov cieľom predloženej práce je popísať historické udalosti vedúce k vypuknutiu konfliktu v Kašmíre, špecifikovať jeho primárne príčiny, aktérov a predmet sporu. Vychádzajúc zo zistených informácií sa zameriame na identifikáciu možných riešení konfliktu, pričom budeme pracovať s nasledujúcou hypotézou: najpravdepodobnejší scenár vývoja konfliktu je i naďalej odkladať jeho definitívne riešenie so zachovaním statusu quo. Na dosiahnutie stanoveného cieľu bude použitá historicko-analytická metóda. Práca principiálne vychádza z dostupných monografií a publikovaných článkov, doplnkové informácie budú čerpané z internetového zdroja. Tematika konfliktu v Kašmíre je v našich domácich podmienkach skúmaná len ojedinele, preto práca využíva literatúru predominantne zahraničného pôvodu.

---

⁴ Porov. THE FUND FOR PEACE. *Fragile State Index Annual Report 2019*. [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2019/03/9511904-fragilestatesindex.pdf>

⁵ Porov. HEIDELBERG INSTITUTE FOR INTERNATIONAL CONFLICT RESEARCH. *Conflict Barometer. 2019*. [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://hiik.de/wp-content/uploads/2020/03/CoBa-Final-%C3%BCberarbeitet.pdf>

⁶ Podľa najaktuálnejších údajov v priebehu roka 2019 vypuklo celkovo 358 konfliktov po celom svete. Na porovnanie, v oblasti Ázie a Oceánie sa uskutočnilo 108 aktívnych konfliktov, čím sa tento región opätovne dostáva na vrchnú priečku s najvyšším počtom konfliktov (porov. tamže).

⁷ Porov. FARKAC, P. *Teoretické perspektívy indicko-pákistánskeho jaderného soupeření*. In *Global Politics*, 01. 07. 2013. [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/teoreticke-perspektivy-indicko-pakistanskeho-jaderneho-soupereni>

1 Historický prehľad kardinálnych udalostí

1.1 Hinduizmus a islam v Indii

Osobitosti harappskej kultúry sú nám známe len veľmi skromne. Podľa výskumov prevažná väčšina nálezov vykazuje europoidné črty, pričom vychádzajúc z analýz protoindického písma sa nevyklučuje ani možnosť, že „*Harappania patrili k neznámej skupine praobyvateľov Indie, ktorí buď vymreli, alebo boli pohltení prisťahovalcami*“⁸. Doposiaľ sa však nepreukázala príčinná súvislosť medzi zánikom danej kultúry a kolonizáciou védskými Árijcami, ktorí prichádzali do Indie v niekoľkých vlnách medzi 18. a 16. storočím p. n. l. a vytvorili prvý písaný indoeurópsky dokument.⁹ Védске texty opisujú vznik sveta, oslavujú matku Zem, venujú sa filozofickým, teologickým a teologicko-mravným otázkam, postojom k medziľudským vzťahom a obsahujú aj zbierky zaklínadiel. Postupom času pastierstvo ustupovalo usadlému spôsobu života, čo viedlo k vzniku štátov, otrokárstvu a v konečnom dôsledku aj k deleniu spoločnosti na štyri varny: brahmani (kňazi), kšatriovia (vojenský veliteľia a vodcovia kmeňov), vajšiovia (ekonomicky najproduktívnejšia vrstva spoločnosti venujúca sa poľnohospodárskym prácam, remeslám a obchodu), šudrovia (vykonávali najťažšie práce). S varnovým systémom súvisí novší, pôvodne portugalský výraz kasta predpokladajúci pestrejšie členenie s množstvom podkást v závislosti od rôznych profesií. Neskôr sa mimo týchto skupín obyvateľov vyčlenili páriovia alebo dalitovia (v minulosti označovaní ako nedotknuteľní¹⁰), ktorí vraj trpia za zlé skutky v predchádzajúcich životoch a treba nimi opovrhovať. Patria medzi najnižšie vrstvy spoločnosti, ba dokonca ich možno považovať za vylúčených z varnového systému. V 12. storočí p. n. l. sa z védskeho náboženstva sformoval brahmanizmus. Pričinením jeho stúpenčov vznikali obširne komentáre k textom Véd. Do popredia sa dostáva trojica bohov: Brahma, ktorý stvoril svet; Višnu, ktorý chráni svet; Šiva, ktorý ničí a obnovuje svet. Neskôr v 7. až 5. storočí

---

⁸ LYSÝ, J. *Dejiny politického myslenia: staroveký Blízky Východ, antika, Čína, India, islam*. s. 128

⁹ Porov. tamže, s. 128-129

¹⁰ Výraz nedotknuteľný je v slovenčine aj češtine bežne zaužívaný, nie je však presný. *Krátky slovník slovenského jazyka* definuje termín nedotknuteľný ako prídavné meno vzťahujúce sa na určitý predmet alebo osobu, „ktorú, ktorého neslobodno zasiahnuť, porušiť, zmeniť ap.“ (s. 380), čo ale nevstihuje označenie tejto vrstvy obyvateľstva. Naproti tomu Strnadov *Hindsko-český slovník* uvádza pre príslušníka najnižšej vrstvy kastovej spoločnosti české pojmy „nedotýkatelný“ alebo „bezkastovní“ (s. 31). Príslušník najnižších utlačovaných vrstiev hinduistickej spoločnosti je označovaný ako dalit, výraz prekladaný aj ako „utlačovaný, týraný“ (tamže, s. 327).

p. n. 1. vznikali Upanišády, prozaické a poetické diela, vyznačujúce sa prevažne abstraktným filozofovaním, ktoré sa však stali zdrojom pre hinduizmus, budhizmus aj džinizmus a smerovali ku koncu polyteizmu ospevovanému Védami.¹¹ Koniec koncov sa hinduizmus vyvinul z védskych a brahmanistických tradícií, pričom sa usudzuje, že „pod tlakom stúpenčov budhizmu s džinizmu sa védske náboženstvo postupne menilo do podoby, ktorej hovoríme hinduizmus“¹². Medzi jeho špecifické črty radíme skutočnosti, že nemá konkrétneho zakladateľa, pevné organizačné štruktúry, ani jednotný ideový smer. Možno konštatovať, že je otvorený iným svetonázorovým tradíciám, ktoré pokladá za ďalšie hinduistické varianty. Hinduistov spája viera vo večnosť a nesmrteľnosť duše (samsára), zákon odplaty (karma), kastové rozdelenie spoločnosti a úcta predovšetkým voči dvom starovédskym bohom: Višnuovi a Šive. Hinduizmus nenadobudol misionársky charakter, preto sa hinduistom môže stať iba potomok hinduistov.¹³

V súčasnosti sa islam radí medzi najrýchlejšie sa šíriace náboženstvo. Založil ho prorok Mohamed v 7. storočí. V roku 622 bol nútený opustiť mesto Mekka a vydať sa do mesta Medina – táto udalosť datuje začiatok moslimského letopočtu. Islam sa ujal v mestách Arábie a cestou expanzie či vojen sa časom rozšíril, v dôsledku čoho vytvoril rozsiahle impérium. Jeho centrum sa presúvalo od Sýrie, cez Irak po Egypt, pričom z pôvodne arabskej podoby sa neskôr vyvinula náboženská, politická a kultúrna forma oslovujúca Peržanov, Turkov a ďalších. Prvotnú islamskú skúsenosť predstavuje korán a súbor tradícií o živote proroka Mohameda, zbierka jeho výrokov a činov (sunna). Podľa islamského práva (šari'a) Boh (arabsky Alah) sprístupnil všetky nariadenia ľuďom prostredníctvom Mohameda. Stúpenec islamu je označovaný ako moslim, pričom pojmy moslim aj islam vyjadrujú myšlienku odovzdanosti božej vôli. Alah riadi vesmír aj ľudí, vyzýva konať dobro a odporovať zlu. Každý moslim je povinný dodržiavať päť pilierov islamu, t. j. vyznanie viery, pôst v mesiaci ramadán, modlitba, poskytovanie almužny a aspoň raz za život uskutočnenie púte do Mekky, ak to umožňuje zdravotný stav a finančná situácia moslima. Možno konštatovať, že spoločnosť má v islame Božie poslanie, čomu má zodpovedať i jej správanie. Okrem toho, za spoločenský aj politický ideál je považovaná teokracia.¹⁴ „Učenie o koráne je

---

¹¹ Porov. KRNO, S. *Himalájske mocnosti*. s. 92-98

¹² LYSÝ, J. *Dejiny politického myslenia: staroveký Blízky Východ, antika, Čína, India, islam*. s. 135

¹³ Porov. KRNO, S. *Himalájske mocnosti*. s. 98-103

¹⁴ Porov. LYSÝ, J. *Dejiny politického myslenia: staroveký Blízky Východ, antika, Čína, India, islam*. s. 149-152

*pre islam tým, čo je pre kresťanov učenie o Kristovi a pre židovstvo vyvolenie Izraela, Boží ľud a zaslúbená zem. [...] Židia a moslimovia vidia základný Boží zámer v tom, že Boh si ich vybral, aby s ich pomocou zmenil doterajšiu spoločenskú štruktúru.*¹⁵

Príchod islamu na indický subkontinent nastal ešte pred moslimskou inváziou. Prvotné islamské vplyvy registrujeme už v 7. storočí v spojení s arabskými obchodníkmi, moreplavcami, ktorí sa usadili na južnom indickom pobreží. V roku 721 však už došlo k vojenskému vpádu. Po islamských inváziách zo strednej Ázie a Perzie pretrvávajúcich až do 12. storočia vtrhli do Indie Turkiti, v dôsledku čoho väčšina severnej a strednej Indie padla pod nadvládu dillíjskeho sultanátu a neskôr pod Mugalskú dynastiu, ktorá rozšírila svoju vládu do majoritnej časti indického subkontinentu. Pokiaľ ide o prienik islamu z kultúrnej perspektívy mala India vždy špecifické postavenie, keďže islam sa tu nikdy nestal výhradným náboženstvom a veľké percento populácie subkontinentu sa hlásilo k iným vierovyznaniam. Vládovia v Indii museli túto skutočnosť brať na vedomie, dokonca sa usilovali zaviesť prednostné postavenie moslimov, no zároveň sa nemohli vyhnúť určitej zhovievavosti voči ostatným náboženstvám, čo sa priecilo zásadám islamského práva a v dôsledku toho sa stretli s kritikou v ostatnom islamskom svete. V danom ohľade vynikal Akbar (1542-1605), ktorý bol vnukom zakladateľa Mugalskej ríše Bábura (1483-1530). Akbar sa pričínal k odstráneniu privilegovaného postavenia moslimov a zrovnoprávneniu všetkých náboženstiev. Zostavil a vyhlásil nové synkretické náboženstvo, tolerantný monoteizmus spájajúci prvky hinduizmu, zoroastrizmu, parsizmu a džinizmu s islamským základom, pričom zdôrazňoval presvedčenie o nutnosti súladu náboženskej dogmatickosti s vyvíjajúcou sa spoločenskou skutočnosťou. Jeho nástupcovia sa však už nevyznačovali toľkou tolerantnosťou, ba dokonca počas vlády jeho vnuka Šáhdžahána (1592-1666) došlo k moslimskej reakcii, ktorá viedla k prenasledovaniu kresťanov. Snaha o očistenie islamu od hinduistického vplyvu začala prudko narastať v období politického úpadku Mugalskej ríše, ktorý nadobudol rýchle tempo v 18. storočí. Realizácia tejto snahy predstavovala odpoveď na otázku ohľadom príčiny úpadku, ktorý bol chápaný ako dôsledok poklesu viery. Islam sa šírila prevažne medzi dalitmi, ktorí si takýmto spôsobom našli náboženského zástancu¹⁶, a jeho vplyv narastal zakladaním zmiešaných

---

¹⁵ Tamže, s. 151

¹⁶ Dalitovia predstavujú jedincov a vrstvy indického obyvateľstva bez tradičnej kastovej príslušnosti. Hinduistická ortodoxia ich považovala za nečistých, preto ich dotyk znamenal pre kastového hinduistu poškrvnenie. Očistenie od dalitov si vyžadovalo uskutočniť zložitý rituál. Tieto vrstvy obyvateľov predstavujú potomkov skupín, ktoré neboli zaradené do kastového systému – išlo napríklad o podrobené

rodín. V polovici druhého tisícročia niektoré európske krajiny vrátane Portugalska, Holandska, Francúzska a Spojeného kráľovstva pôvodne chceli obchodovať s Indiou. Zničené indické kráľovstvá však vtedy bojovali proti sebe, čo Európania využili vo svoj prospech a zriadili v krajine svoje kolónie.¹⁷

1.2 Vláda britských kolonizátorov

Možno konštatovať, že Mugalská ríša zanikla po porážke zo strany Britov, ktorí v roku 1599 založili Východoindickú spoločnosť a prostredníctvom nej následne ovládli krajinu. Východoindická spoločnosť vybuďovala armádu, ktorej účelom bola ochrana britských ekonomických záujmov, no postupne nadobudla nielen hospodársky, ale i politický charakter. Povstanie z roku 1857 známe aj ako prvá vojna za indickú nezávislosť proti Východoindickej spoločnosti zlyhalo. 1. novembra 1858 kráľovná Viktória prevzala moc v Indii, čím väčšina indického územia padla pod priamu správu Britského impéria. „*V euroatlantickom priestore je ťažko predstaviteľná idea otvoreného preberania iných vzdialených hodnôt. Na druhej strane jeho dejiny sú aj dejinami násilných aj nenásilných šírení vlastných predstáv o usporiadaní spoločnosti a sveta hodnôt do iných svetadielov. So západnými hodnotami zvyčajne spájajú ich stúpenci liberálnu demokraciu, individuálnu slobodu a zodpovednosť, samostatnú aktivitu, pragmatizmus, multikultúrnu toleranciu, prosperujúcu trhovú ekonomiku, technologický pokrok a mierovú stabilitu. Východ je vnímaný ako protiklad, ako kolíska autoritarizmu, vnúteného kolektivismu, pasivity, kultúrnej intolerancie, zaostalej ekonomiky a technológie, nepraktickosti, chaosu, občianskych a susedských vojen, nepredvídateľnosti násilia.*“¹⁸ Napriek tomu, že uvedený citát podčiarkuje spoločenskú situáciu z aspektu súčasnej doby, vo svojej podstate je aplikovateľný aj na obdobie, keď sa kolonializmus tešil najväčšiemu rozkvetu. Nebolo tomu inak ani v prípade indického subkontinentu. Britský kolonializmus šíril myšlienku otvoreného rasizmu a nadradenosti anglosaskej kultúry. Keď indický priemysel zaznamenával rozmach,

---

primitívne kmene alebo neárijské komunity, ktoré kládli odpor árijským dobyvateľom, či dokonca i samotní Árijci vylúčení z kasty pre nejaký dôvod. Vrstvy dalitov museli žiť mimo árijskej osady a vykonávať práce pokladané za nedôstojné alebo znečisťujúce (zber odpadu, preprava mýtvol, poprava zločincov, lov zveri a rybolov, spracovanie živočíšnych materiálov a ďalšie). V prípade, že dalitovia vstupovali za prácou na územie kastovej spoločnosti, podliehali mnohým obmedzeniam a zákazom napriek tomu, že boli považovaní za hinduistov (porov. WERNER, K. *Malá encyklopédia hinduizmu*. s. 134).

¹⁷ Porov. KRNO, S. *Himalájske mocnosti*. s. 121-122, 131-132; porov. KROPÁČEK, L. *Moderní islám I*. s. 66-67; porov. TAUER, F. *Svět islámu. Jeho dějiny a kultura*. s. 218-223

¹⁸ KRNO, S. *Východ a Západ*. In *Studia Politica Slovaca. Časopis pre politické vedy, najnovšie politické dejiny a medzinárodné vzťahy*. Ročník IX. 1/2016. 113-125 s. s. 115-116

kolonizátori brzdili jeho rozvoj predovšetkým udržovaním feudálnych tradícií. Cieľ Britského impéria sa nezakladal na šírení demokracie, ale vyplýval zo snahy nadobudnutia zisku najmä zásluhou drancovania Indie, pričom sa opieralo o skorumpovaných feudálov, maharadžov, hinduistov, moslimov a sikhov. Briti využili kastovnícky systém v Indii vo svoj prospech a vytvorili novú najvyššiu kastu, ktorú predstavovali bieli kolonizátori.¹⁹ Badateľné sú však aj umiernennejšie tendencie kultúrneho kolonializmu. Tento prístup neskôr nadobudol nazvanie orientalizmus. Vo svojej podstate ide o „*pestrý súbor sociálno-psychologických predsudkov založených na slabých, falošných, sprostredkovaných, niekedy aj treťou stranou zámerne podsunutých skreslených informácií, deformovaných neraz vlastnými záujmami, ktoré vedú k postojom od romantického idealizovania po apriórne odmietanie inakosti a k pocitom ohrozenia.*“²⁰

Duchovným inšpirátorom indického emancipačného hnutia sa postupom času stal Mahátmá Gándhí. V roku 1893 odišiel z pracovných dôvodov do južnej Afriky, no nepríjemné skúsenosti ho primäli zapojiť sa do boja proti rasovej diskriminácii voči indickému obyvateľstvu. Nasledujúci rok z jeho iniciatívy vznikol Natalský národný kongres, ktorého hlavné ciele pokrývali okrem spomínaného boja proti diskriminácii a obhajoby záujmov Indov v Natale aj vzdelávacie a verejné osvetové činnosti, učenie správnych zdravotných a hygienických návykov. Pôvodne ročný pobyt v južnej Afrike sa napokon predĺžil na 21 rokov, no Gándhí zanechal výraznú stopu. Informácie o skutkoch vykonaných v zmysle obrany utláčaných Indov v južnej Afrike a rovnako aj pozitívna reputácia ako človeka bojujúceho za práva druhých sa šírili po celej Indii. Gándhího životná filozofia sa zakladala na princípoch ahinsý a satjágrahy. Koncept ahinsý, resp. nenásilia je hlavnou ideológiou džinizmu, ktorý sa stal jedným z Gándhího primárnych zdrojov inšpirácií. Kardinálnou podstatou tejto koncepcie je skoncovanie s hnevom a zaujatie priateľského, vľúdneho postoja pri riešení bežných aj závažných záležitostí. Pojem satjágraha sa zvyčajne prekladá ako zotrvanie v pravde, pričom Gándhí uplatňoval praktický aspekt tohto konceptu formou nespôlupráce, občianskej neposlušnosti a pasívneho, nenásilného odporu. Satjágrahu vnímal ako spôsob, akým treba pristupovať ku konfliktom na všetkých úrovniach medziľudských vzťahov a zároveň sa dopracovať k ich riešeniu bez použitia násilia. Po prvej svetovej vojne

---

¹⁹ Porov. KRNO, S. *Himalájske mocnosti*. s. 132-135

²⁰ Tamže, s. 133

britská vláda zaviedla obmedzujúce legislatívne opatrenia²¹, čo podnietilo Gándhího pri zahájení kampane občianskej neposlušnosti: nenásilnou, no silne morálnou cestou odmietal podriaďovať sa britskej správe. Onedlho nasledovalo aj hnutie nespolupráce.²²

Oproti tradičným politikom Gándhího výhoda tkvela v tom, že sa prihováral k prostému ľudu jazykom, ktorému rozumeli, a dokázal sa stotožniť s ich potrebami, pričom im ponúkal jednoduchý, účinný a všestranne použiteľný spôsob boja. Bol presvedčený, že India má kľúč k dosiahnutiu nezávislosti na dosah – ak sa indickému ľudu podarí prekonať ľahostajnosť, náboženskú intoleranciu, prežitky nedotknuteľnosti a naučí sa sebestačnosti. Dôležitú úlohu v jeho politickom pôsobení zohrali hladovky a pôsty. Kľúčovým momentom pri jeho protestoch bolo spojenie odlišných postojov a budovanie pomyslených mostov medzi znepriatelenými stranami, pričom práve v držaní pôstu videl formu nenásilného politického boja ako alternatívy k násiliu. V konečnom dôsledku možno konštatovať, že mnohé jeho hladovky a pôsty smerovali k zlepšeniu postavenia bežného indického obyvateľstva, pracujúcich tried, ktoré boli zdierané britskou samosprávou, pričom neboli dodržiavané ich základné práva. No po neúspešnej kampani občianskej neposlušnosti a hnutia nespolupráce, ktoré vyvrcholili tragickými udalosťami v Amritsare²³ a Čaurí Čaure²⁴, sa Gándhí rozhodol všetky formy

---

²¹ Počas prvej svetovej vojny Británia uplatňovala voči indickým dŕžavám politiku spájajúcu represie so zmierlivými gestami. Pod tlakom vojnových udalostí sa do popredia úvah o budúcnosti impéria dostávala myšlienka, že by India mohla dosiahnuť určitý stupeň koloniálnej samosprávy. V septembri 1917 bola prijatá deklarácia Jeho Veličenstva, ktorá sľubovala povojnové konštitučné reformy vrátane narastajúceho zapojenia Indie do všetkých správnych oblastí a postupného rozvíjania samosprávnych inštitúcií. V tej dobe koloniálnej správe prislúchali rozsiahle právomoci, ktoré jej v prípade potreby umožňovali ešte v zárodku potlačiť každý náznak odporu zo strany indických nacionalistov. Po ukončení prvej svetovej vojny však úrady hľadali spôsob, ako si zachovať možnosť uplatňovania represíí voči účastníkom národného hnutia. V decembri 1917 bola preto vymenovaná komisia, ktorej úlohou bolo preskúmať prípady revolučných činností v Indii a pripraviť odporúčanie, ako čeliť obdobnej aktivite. V marci nasledujúceho roka táto správa poslúžila vláde ako podklad k prijatiu tzv. Rowlattových zákonov, na základe ktorých úrady mohli vyhlásiť výnimočný stav v ktorejkoľvek oblasti krajiny, súdiť protištátne zločiny bez prítomnosti poroty a s vylúčením verejnosti, požadovať od podozrivých z opozície voči vláde, aby zložili kauciu ako záruku, že sa zdržia protištátnej činnosti, ale aj obmedziť ich slobodu pobytu a bez súdu vziať kohokoľvek do väzby (porov. FILIPSKÝ, J. *M.K. Gándhí*. s. 59-60).

²² Porov. tamže, s. 24-76

²³ Prijatie tzv. Rowlattových zákonov znamenalo pre Gándhího veľké osobné rozčarovanie: počas prvej svetovej vojny sa zdržal akejkoľvek konfrontácie s úradmi v nádeji na povojnové reformy, no namiesto očakávaného rozšírenia občianskych slobôd krajina čelila ďalšiemu drastickému okliešteniu. Rozhodol sa preto vyhlásiť celoindickú satjágrahu spojenú s občianskou neposlušnosťou voči prijatým drakonickým zákonom. Ďalším krokom v konfrontácii s vládou bolo vyhlásenie hartálu – všeobecného zastavenia práce a obchodnej činnosti. Výzva sa stretla s nadšeným ohlasom a na mnohých miestach prebehli rozsiahle masové demonstrácie, hoci celoindický hartál nedosiahol všade rovnaké úspechy. Gándhí sa preto rozhodol zapojiť do svojej protestnej kampane aj ilegálne šírenie literatúry, ktorej obsah úrady vyhlásili za podvrtné. Keď však Gándhí chcel opustiť Bombaj a odcestovať do Dillí a Amritsaru, vláda mu zakázala opustiť územie, čo viedlo k vypuknutiu násilností na mnohých miestach. V Amritsare sa uskutočnil protestný hartál, avšak polícia začala strieľať do pokojného davu, v dôsledku čoho mesto zachvátila vlna násilností. Do Amritsaru bolo povolane vojsko pod vedením generála Reginalda Dyera, ktorý zakázal konanie všetkých verejných stretnutí a zhromaždení, zákaz však nebol všade riadne

ahinsý ukončiť v presvedčení, že jeho prívrženci ešte nie sú pripravení na nenásilný boj. Medzi jeho znamenité pôsty patrí snaha zameraná proti pokusu britskej vlády o rozdelenie indickej spoločnosti na základe náboženskej príslušnosti. V rámci nového zákona mala byť vytvorená vlastná volebná kúria pre moslimov, kresťanov, príslušníkov ďalších minoritných náboženstiev, ale aj pre početnú skupinu dalitov. Na jednej strane Gándhí chcel pre túto skupinu obyvateľstva zabezpečiť lepšie postavenie v hierarchii kást, no na druhej strane nechcel dopustiť delenie indickej spoločnosti na kúrie. Ich zrovnoprávnenie považoval primárne za súčasť mravnej a náboženskej obrody hinduizmu, ktorú je možné dosiahnuť len cestou spoločného úsilia celej obce, nie jej delením. Gándhí veril, že zriadenie samostatnej volebnej kúrie pre dalitov nielen nepovznesie túto spoločenskú skupinu, ale práve prehĺbi kastovú segregáciu. Okrem toho realizácia tohto kroku by zasiahla i jeho snahu o budovanie celonárodnej jednoty. Jeho posledné pôsty mali tiež politický charakter, pričom boli zacielené predovšetkým na zmierenie a nenásilné riešenie konfliktov medzi moslimami a hinduistami.²⁵

1.3 Vznik Indie a Pakistanu

Už v 90. rokoch 19. storočia v Britskej Indii dochádzalo k rastu národného sebedomia, v dôsledku čoho vznikol Indický národný kongres, ktorého prívrženci boli predovšetkým hinduisti. Naproti tomu v roku 1906 moslimskí vodcovia v krajine založili obdobné hnutie, Celoidickú moslimskú ligu. Vznikla za pomoci Britov, pričom k jej cieľom patrilo vychovávať moslimov k lojalite voči britskej vláde, ako aj hájiť a rozširovať politické práva a záujmy indických moslimov. Briti touto cestou sledovali vlastný cieľ: izolovanie novej generácie moslimov od celoidického nacionalistického Kongresu. V dôsledku toho bol v roku 1909 zavedený už spomínaný kuriálny volebný

---

zverejnený. Nasledujúci deň, 13. apríla 1919, bol sviatok, preto sa v parku Džalijánvála Bágħ zhromaždil dav, ktorého veľkosť sa odhaduje na šesť až dvadsať tisíc ľudí. Bez predchádzajúceho varovania vojaci generála Dyera zahájili paľbu do neozbrojeného obyvateľstva. Vojenský zákrok trvajúci desať minút si vyžiadala najmenej 400 obetí a 1200 ranených (porov. tamže, s. 60-63).

²⁴ V hnutí nespôlupráce Gándhí odhalil účinný prostriedok, ako zapojiť čo najširšiu vrstvu spoločnosti do verejného života, pričom rôznorodým politickým silám a sociálnym skupinám v celej Britskej Indii poskytlo príležitosť spoločne vystúpiť proti koloniálnemu systému, ale bola im ponechaná značná voľnosť pri voľbe bezprostredných cieľov a metód zápasu. Agitácia indického národného hnutia obsiahla celý subkontinent, no každá provincia či okres vykazovali špecifické zvláštnosti odrážajúce miestne rozloženie síl a prevažujúce rozpory. Hnutie tak v sebe pohlcovalo najrôznejšie politické prúdy a lokálne záujmové skupiny, v dôsledku čoho nahromadená nespokojnosť vyústila do celoidického výbuchu odporu a agitácia rýchlo strácala nenásilný charakter. 5. februára 1922 v malej dedinke Čaurí Čaura policajná hliadka napadla účastníkov pokojného protestného sprievodu. Účastníci odpovedali násilím a následne polícia zahájila paľbu do davu. Po vyčerpaní streliva sa opevnili v budove strážnice, ktorú rozzúrení dedinčania podpálili. V požiari zahynulo 22 policajtov (porov. tamže, s. 80-82).

²⁵ Porov. tamže, s. 53-158

system na základe náboženskej príslušnosti. Markantným zjednocovacím elementom medzi oboma komunitami sa stal Gándhí, ktorý vyzýval k nenásilným praktikám, či už voči západnej civilizácii alebo moslimskému obyvateľstvu. Okrem toho nebol zástancom rozdelenia Britskej Indie na dve krajiny, práve naopak, snažil sa doceliť jednotu medzi nimi. Jeho náprotivkom bol Muhammad Alí Džinnáh, predseda Moslimskej rady a prvý generálny guvernér Pakistanu, hlásajúci teóriu dvoch odlišných národov, podľa ktorej sú hinduisti a moslimovia dva odlišné národy s rozdielnym náboženstvom a mentalitou, preto by nemali žiť v jednej krajine, pričom oba majú právo na vlastnú domovinu, územie a štát. Džinnáh bol presvedčený, že na základe tejto teórie musia vzniknúť dva nezávislé štáty: moslimský a hinduistický. Z tejto teórie následne vyrástla i koncepcia povojnového rozštiepenia Indie a vzniku Pakistanu.²⁶

Teória dvoch národov a politická idea samostatného štátu pre indických moslimov bola prijatá do programu Moslimskej ligy na začiatku 40. rokov. K jej presadeniu dopomohol predovšetkým rad politických, hospodárskych, sociálnych a psychologických faktorov, medzi ktoré primárne patrilo strach moslimov z hinduistickej dominancie po nadobudnutí statusu nezávislosti. Myšlienka vzniku Pakistanu viedla k víťazstvu rozsiahlej argumentácie, podľa ktorej ide o spôsob oslobodenia moslimských roľníkov od vlády hinduistických statkárov či úžerníkov. Dokonca sa objavili aj koncepty nutnosti vytvorenia viacerých moslimských štátov z Indie, čo by adekvátnejšie zodpovedalo etnickej štruktúre moslimskej populácie na subkontinente.²⁷

Odchod Britov z indického subkontinentu bol spojený s nábožensky motivovanými bojmi medzi obyvateľstvom, čo napokon vyústilo i do rozdelenia Britskej Indie. Rozdelenie štátu sprevádzala obojstranná krutosť, násilie, chaos, okrádanie, mnoho obáv, ale i nádeje. Pri sčítaní ľudu v roku 1941 moslimské obyvateľstvo Indie predstavovalo menej ako štvrtinu celkovej populácie. Skutočnosť, že v severnej oblasti preslávanej ako centrum niekdajšej Mugalskej ríše počet moslimov predstavoval len 14%, odzrkadľuje toleranciu, ktorou sa vyznačoval tento bývalý moslimský región. V roku 1947 sa z indického územia sťahovalo do oblasti vymedzeného ako Pakistan okolo 6 miliónov osôb, pričom asi pol milióna zahynulo pri zmätkoch sprevádzajúcich hromadné sťahovanie obyvateľov. Na území Inde ostala približne tretina pôvodného počtu predstavujúca 35-40 miliónov. Na pakistanskom

---

²⁶ Porov. tamže, s. 128-131; porov. KROPÁČEK, L. *Moderní islám I.* s. 81-82

²⁷ Porov. KROPÁČEK, L. *Moderní islám I.* s. 82-83

území zostala nemoslimská menšina presahujúca 10 miliónov osôb, čo činí asi 14% celkového počtu populácie.²⁸

Po zániku Britskej Indie v roku 1947 napokon vznikol samostatný Západný (t. j. dnešný Pakistan) a Východný Pakistan (t. j. dnešný Bangladéš) a India. Pakistan oslavuje deň nezávislosti 14. augusta, India nasledujúci deň. Krajina, v ktorej prevládala náboženská aj kultúrna pestrosť, zrazu čelila starým sporom zanechanými aj predchádzajúcimi vládcami. Po odchode britských kolonizátorov prestali platiť záväzky kniežacích štátov voči britskej korune, vďaka čomu mohli upraviť svoje vzťahy s nástupníckymi vládami. Pred odchodom z Indie Briti vyhlásili svoju moc vzhľadom ku kniežacím štátom za ukončenú a nikomu ju neodovzdali. Pri rozpustení „Indickej ríše“ Veľká Británia priznala medzinárodne politickú subjektivitu len Indii a Pakistanu. V dôsledku toho na území Indie sa nachádzalo 565 kniežacích štátov, ktorých vládcovia sa mali rozhodnúť ešte pred vznikom samostatných štátov, či sa chcú pripojiť k Pakistanu alebo k Indii.²⁹ Kameňom úrazu medzi Indiou a Pakistanom sa však stal Kašmír.

1.4 Indicko-pakistanské vojny

Kniežací štát Džammú a Kašmír bol od roku 1846 pod vládou hinduistickej dynastie Dogrov, no vyše tri štvrtiny obyvateľov sa hlásilo k islamskému vierovyznaniu. Zo strachu z mocenskej hrozby zo strany Indie, ale aj zo strany moslimského Pakistanu sa maharadža Hari Singh usiloval o vyhlásenie kašmírskej nezávislosti a vytvorenie samostatného štátu. Briti však takúto možnosť vylučovali, preto sa musel pripojiť k niektorému zo spomínaných štátov. Pripojenie sa k jednému či druhému štátu považoval za nevýhodné, preto až do poslednej chvíle čakal s rozhodnutím. Singh podpísal dohodu o zachovaní statusu quo s Pakistanom, no pakistanské úrady vzápätí obmedzili dodávky potravín, ropy a iných základných komodít, ba dokonca vyvinuli na Kašmír vojenský nátlak s cieľom primäť kniežací štát k pristúpeniu. Napokon Pakistan podporil útok vyzbrojených paštúnskych horských kmeňov smerujúcich na Šrínagar, hlavné mesto Kašmíru. Zo strachu z obsadenia mesta a straty vlády sa Hari Singh obrátil na Indiu a 26. októbra 1947 podpísal akt o pristúpení k Indickej únii. S indickou vojenskou pomocou sa podarilo odraziť útok na hlavné mesto, v dôsledku čoho vypukol prvý vojenský konflikt medzi Indiou a Pakistanom.

---

²⁸ Porov. tamže, s. 83-84

²⁹ Porov. STRNAD, J. a kol. *Dějiny Indie*. s. 818-822

1. januára 1948 India podala oficiálnu sťažnosť Bezpečnostnej rade OSN so žiadosťou, aby Bezpečnostná rada vyzvala Pakistan k zastaveniu vojenského miešania sa do vojny v Kašmíre. O rok neskôr došlo k zastaveniu paľby a Kašmír bol rozdelený na dve časti líniou kontroly vymedzujúcou hranice medzi ovládanými oblasťami, pričom kašmírske územie bolo rozdelené na nerovnako veľké časti v prospech indickej kontroly. Okrem Kašmíru sa však problém týkal aj vytýčenia hraníc medzi oboma štátmi na iných miestach, majetkových záležitostí presídlencov, rozdeľovania vody z pandžábskych riek a Gangy za účelom zavlažovania v pohraničných oblastiach, štatútu náboženských menšín v oboch štátoch a ďalších.³⁰

Zmena vlády v Pakistane ale zásadným spôsobom prispela k vývoju konfliktu a opätovnému zapojeniu vojsk. V roku 1958 sa nový pakistanský prezident Muhammad Ajjúb Chán zmocnil vlády pomocou vojenského puču a nastolil autokratický režim. Vo vzťahoch s Indiou nedochádzalo k zlepšeniu. V roku 1962 Ajjúbova vláda predložila Rade bezpečnosti OSN spor o Kašmír a žiadala, aby sa v oblasti uskutočnil plebiscit. India sa k žiadosti postavila negatívne s argumentom, že v indickej časti Kašmíru už niekoľkokrát prebehli voľby, a teda obyvatelia už vyjadrili svoj názor. V roku 1965 sa Ajjúb Chán rozhodol podrobiť skúške indické pohraničné vojská. Za prvý cieľ si zvolil Sindhu, následne Kašmír. Konflikt mal však krátke trvanie a OSN sprostredkovala prímerie. No Ajjúb Chán v presvedčení o slabosti indickej armády pripravil operáciu, od ktorej si sľuboval získanie kašmírskeho územia. Zásahom OSN boje opäť netrvali dlho.³¹ Po podpise mierovej zmluvy, tzv. Taškentskej dohody, zomrel indický premiér, ktorého na čele vlády vystriedala Indira Gándhiová. Podarilo sa jej upevniť vládu v krajine a zabezpečila medzinárodnú podporu pre Indiu.

Je dôležité podotknúť, že v tom čase sa Pakistan ešte skladal z dvoch častí. Prvé všeobecné priame voľby sa v Pakistane konali v decembri 1970. Vo Východnom Pakistane zvíťazila Ľudová liga, ktorá pod vedením bengálskeho politika Mudžíbura Rahmána presadzovala vyhlásenie nezávislosti Východného Pakistanu, no pakistanský prezident Ághá Muhammad Jahjá Chán odmietol rešpektovať výsledky volieb. Rozhodol sa riešiť bengálsky separatizmus cestou sily spojenej s neľútostným vraždením a nariadil uväznenie Mudžíbura Rahmána, ktorý však 26. marca 1971 ešte pred zatknutím stačil vyhlásiť Ľudovú republiku Bangladéš. Prívrženci Ľudovej

---

³⁰ Porov. FILIPSKÝ, J. a kol. *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistanu a Šrí Lanky*. s. 237-238; porov. STRNAD, J. a kol. *Dějiny Indie*. s. 829

³¹ Porov. FILIPSKÝ, J. a kol. *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistanu a Šrí Lanky*. s. 266-267 a 270-273

republiky vytvorili exilovú vládu v Indii, ktorá čelila obrovskému prílivu desať miliónov bengálskych utečencov a bengálsku oslobodeneckú armádu podporovala zbraňami a poskytovala im vojenský výcvik. Po sérii ostreľovaní iniciovaných Pakistanom indické jednotky vstúpili do krajiny a zmocnili sa Dháky. Vo vojne v Bangladéši bolo indické víťazstvo nad Pakistanom sčasti umožnené vďaka diplomatickej podpore zo strany Sovietskeho zväzu a tiež vďaka sovietskym zbrojným dárkam. V dôsledku tretej indicko-pakistanskej vojny sa rozpadol Pakistan a vznikol samostatný štát Bangladéš tvorený z územia Východného Pakistanu.³²

Zlepšujúcu sa ekonomickú situáciu v Pakistane seriózne poškodilo nové vystupňované nepriateľské smerovanie vo vzťahoch s Indiou. Postupne sa vzájomné postoje štátov vyvíjali k lepšiemu: začiatkom roka 1999 sa prvýkrát po desiatich rokoch stretli premiéri oboch krajín pri zahájení prevádzky autobusovej linky z Láhauru do Dillí a zaviazali sa k ďalšiemu dialógu ohľadom kašmírskeho sporu, predovšetkým v podobe organizovania pravidelných stretnutí na ministerskej úrovni. Tradičné nepriateľské tendencie to však neoslabilo, práve naopak, onedlho sa ešte posilnili. V skutočnosti sa ozbrojené zrážky medzi islamskými extrémistami a indickými bezpečnostnými silami na území Kašmíru zostrovali už od počiatku dekády. V roku 1990 India potlačila Pakistanom podporované povstanie cestou sily a vyslala do Kašmíru tisícky vojakov, v dôsledku čoho fanatickí mladí moslimovia začali vstupovať do ozbrojených oddielov a učili sa zaobchádzať so zbraňami a výbušnami na území Afganistanu alebo Pakistanu. Následne každý rok na jar prekračovali líniu kontroly s cieľom viesť svätú vojnu za oslobodenie štátu Džammú a Kašmír spod indickej vlády. Ozbrojené stretnutia však nabrali na sile v roku 1998, keď India a Pakistan otestovali atómové zbrane, a intenzívnejšie pokračovali i na jar roku 1999. Povstalci s podporou delostrelectva zahájili útok na indický muničný sklad pri meste Kargil, čím konflikt prerástol v dlhotrvajúce boje. Pakistanská vláda odmietala obvinenia o údajnej kontrole kašmírskych bojovníkov za slobodu a účasti pravidelných jednotiek pakistanskej armády na bojoch. Zahraniční analytici interpretovali eskaláciu konfliktu ako pokus zo strany Pakistanu internacionalizovať spor o Kašmír a takýmto spôsobom prinútiť Indiu, aby prijala dlho odmietanú alternatívu o sprostredkovaní treťou stranou v danej záležitosti. No indická vláda odmieta konanie referenda pod patronátom OSN a preferuje potlačanie povstání silou. Na druhej strane Pakistan podporuje požiadavku

---

³² Porov. FILIPSKÝ, J. a kol. *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistanu a Šrí Lanky*. s. 277-283; porov. STRNAD, J. a kol. *Dějiny Indie*. s. 842-843

plebiscitu v presvedčení, že moslimská majorita kašmírskeho obyvateľstva sa vysloví za pripojenie k Pakistanu.³³

1.5 Udalosti nového milénia

Od roku 2001 sa uskutočnilo niekoľko krvavých stretnutí spôsobujúcich opätovné ochladenie vzájomných vzťahov medzi Indiou a Pakistanom. V októbri 2001 bol spáchaný atentát proti zákonodarnému zhromaždeniu v meste Šrínagar, ktorý si vyžiadal desiatky obetí kašmírskeho pôvodu. Koncom roka niekoľko radikálov pravdepodobne podporovaných Pakistanom zrealizovalo útok na parlament v Dillí. 28. februára 2002 dav hinduistov zaútočil na moslimskú štvrť v indickom štáte Gudžarát. Pri útoku zahynulo 69 ľudí, ktorých napadli bodnými a sečnými zbraňami a následne zapálili. Pri nepokojoch celkovo prišlo o život viac ako 1000 ľudí, prevažne moslimov. Nepokoje vypukli po tom, ako pri požiari vlaku, založenom v predchádzajúci deň moslimami, zahynulo 60 hinduistických pútnikov.^{34 35} India, ako aj USA a Veľká Británia obvinili Pakistan z podpory terorizmu, čo viedlo prezidenta Mušafara k verejnemu vysloveniu sľubu, že nedovolí operovať teroristom na území Pakistanu. Následne boli badateľné snahy o zmiernenie napätia medzi spornými štátmi. Obnovili sa i pokusy o mierové rokovania za podpory zahraničných politikov aj expertov. Napokon v roku 2003 indický premiér vyhlásil, že sa obnovia diplomatické styky, ba dokonca i letecké spojenie medzi oboma štátmi.³⁶ Vzájomné vzťahy medzi oboma ázijskými aktérmi sa opätovne zhoršili v roku 2008, keď sa mesto Bombaj stalo terčom ďalších teroristických útokov. V novembri došlo k sérii dvanástich koordinovaných bombových útokov na rôznych miestach: na železničnej stanici, v hoteloch, v priestoroch židovského centra, v kaviarni, kine či v nemocnici. Teroristické útoky, ktoré za pomoci automatických zbraní a granátov uskutočnilo desať členov islamskej militantnej organizácie sídliacej v Pakistane, boli zahájené

---

³³ Porov. FILIPSKÝ, J. a kol. *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. s. 316-317

³⁴ Porov. TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Za masakru moslimov z roku 2002 dostalo doživotie 11 ľudí*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 17. 06. 2016. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/za-masakru-moslimov-z-roku-2002-dostalo/202171-clanok.html>

³⁵ V roku 2016 odsúdili na doživotie 11 ľudí za ich podiel na masakri, ďalších 12 účastníkov nepokojov odsúdil špeciálny súd na sedem rokov a jedného obvineného na desať rokov (porov. tamže).

³⁶ Porov. STRNAD, J. a kol. *Dějiny Indie*. s. 940

26. novembra a skončili 29. novembra 2008. Pri útokoch prišlo o život najmenej 174 ľudí vrátane deviatich teroristov a ďalších 300 ľudí bolo zranených.^{37 38}

5. augusta 2019 indická vláda zrušila platnosť článku ústavy č. 370 o udelení osobitného autonómneho štatútu regiónu Džammú a Kašmír. Vláda nasadila tisíce ďalších vojakov na územie spomínaného štátu, na niekoľko týždňov zrušila všetky komunikačné služby a úrady zaviedli zákaz vychádzania v meste Šrínagar a okolitých oblastiach. Pri následných protestoch bolo zranených niekoľko desiatok ľudí. Násilné zrážky medzi bezpečnostnými silami, islamistickými militantnými aktivistami a miestnymi protestujúcimi v Džammu a Kašmíre pokračovali v priebehu celého roka. Nadalej pretrvávala i obmedzená vojna medzi Indiou a Pakistanom. Koncom februára 2019 indické vzdušné sily uskutočnili letecký útok v blízkosti pakistanského mesta na línii kontroly v kašmírskom regióne ako odpoveď na militantný útok islamistickej skupiny v indickom Kašmíre, ktorý sa uskutočnil ešte v polovici februára. Išlo o prvú obdobnú reakciu zo strany Indie od roku 1971, pričom akcia bola označená za preemptívny útok proti údajnému výcvikovému táboru spomínanej islamistickej skupiny sídliacej v Pakistane. Počas celého roka sa indická a pakistanská armáda stretávali na línii kontroly.³⁹

---

³⁷ Porov. TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Bombaj si pripomenul desiate výročie útokov, USA ponúkli odmenu*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 26. 11. 2018. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/india-bombaj-si-pripomenul-desiate-vyr/363404-clanok.html>

³⁸ V Pakistane prebehol súdny proces s veliteľom islamskej militantnej organizácie Zakím ar-Rahmán Lakhvím, ktorého však v roku 2015 prepustili z väzenia na kauciu, čo prispelo k vyostreniu dlhodobu napätých vzťahov medzi oboma jadrovými mocnosťami. Posledného žijúceho útočníka z Bombaja obesili v Indii v novembri 2012. V júli 2019 pakistanské orgány zatkli Háfiza Saída, údajného organizátora štvordňového útoku, pre obvinenia z financovania terorizmu. Saíd popiera akúkoľvek účasť na útokoch a vyhlásil, že jeho sieť, ktorá zahŕňa 300 seminárov a škôl, nemocnice, vydavateľstvo a záchranné služby, nie je napojená na militantné skupiny. 12. februára 2020 pakistanský súd odsúdil Saída na päť rokov a šesť mesiacov v súvislosti s obvineniami z terorizmu (porov. tamže; porov. TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Pakistan zatkol údajného organizátora útokov v Bombaji z roku 2008*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 17. 07. 2019. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/pakistan-zatkol-udajneho-organizatora/407690-clanok.html>; porov. TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Po viac ako desiatich rokoch odsúdili strojcu útokov v Bombaji*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 12. 02. 2020. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/pakistan-po-viac-ako-desiatich-rokoch-o/446143-clanok.html>).

³⁹ Porov. HEIDELBERG INSTITUTE FOR INTERNATIONAL CONFLICT RESEARCH. *Conflict Barometer. 2019*. [online]. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://hiik.de/wp-content/uploads/2020/03/CoBa-Final-%C3%BCberarbeitet.pdf>

2 Osobitosti kašmírskeho konfliktu

2.1 Teória konfliktu

Medzinárodná politika vo svojej podstate nepredstavuje len mocenský zápas. Vskutku ide o škálu rôznych vzťahov, siahajúcich od totálnej vojny, cez konflikt a kooperáciu, až po harmóniu záujmov a dobrovoľnú integráciu. Najviac pozornosti však priťahuje konflikt, keďže jeho dôsledkom môže byť ohrozenie existencie štátu. Hoci konflikt a vojna sú navzájom prepojené, je dôležité si uvedomiť, že ich vzťah je inkluzívny a konflikt možno riešiť aj diplomatickou či právnou cestou. Koniec koncov, gros politiky tkvie predovšetkým v spôsobe riešenia konfliktov. Krejčí definuje konflikt ako situáciu, v ktorej „určitá skupina – napríklad kmen, etnos, ideologické uskupení či štát – alebo jednotlivec je v cieľvedomom sporu s jednou či viacerými skupinami či jednotlivcami. Konflikt je zápasom o hodnoty týkajúci sa zachovania alebo zvýšenia sociálnych jstot, statusu či moci. Odpúrci se prostredníctvom konfliktu snaží neutralizovať, zranit či odstranit rivala nebo rivaly.“⁴⁰ Waisová chápe konflikt ako „typ chování nebo jako druh činnosti, která nemusí nutně obsahovat prvky ozbrojeného násilí. Obecně můžeme říci, že konflikt má čtyři základní charakteristiky: (1.) aktéry, kteří (2.) jednají, aby (3.) prosadili své zájmy a hodnoty, které jsou (4.) neslučitelné. Kombinujeme-li zmíněné čtyři charakteristiky, můžeme definovat konflikt jako sociální situaci, kdy v tomtéž okamžiku minimálně dva aktéři usilují o získání téhož statku.“⁴¹ Konflikt sa líši od napätia, ktoré predstavuje skryté nepriateľstvo, vnímanie divergencie záujmov, pranie nadobudnutia nadriadenosti či získania nezávislosti, no neprechádza k vzájomným nepriateľským činom. Jedným z prejavov konfliktu, ktorý vnímame ako predzvesť vojnového riešenia sporu záujmov a moci je politická kríza. Ide o typ konfliktu, ktorý sa vyznačuje náhlym výbuchom nečakaných udalostí a nepriateľskej činnosti spôsobených už existujúcim konfliktom.⁴²

Medzinárodné konflikty je možné vymedziť na základe štyroch komponentov, medzi ktoré zahrnujeme aktérov konfliktu, oblasť sporných hodnôt, postoje a aktivity.⁴³ Konflikty v rámci medzinárodných vzťahoch možno chápať ako procesy, primárnymi aktérmi ktorých sú štáty prípadne medzinárodné vládne organizácie. Tieto konflikty

⁴⁰ KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. s. 151

⁴¹ WAIŠOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 38

⁴² Porov. KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. s. 151

⁴³ Porov. tamže, s. 152-153

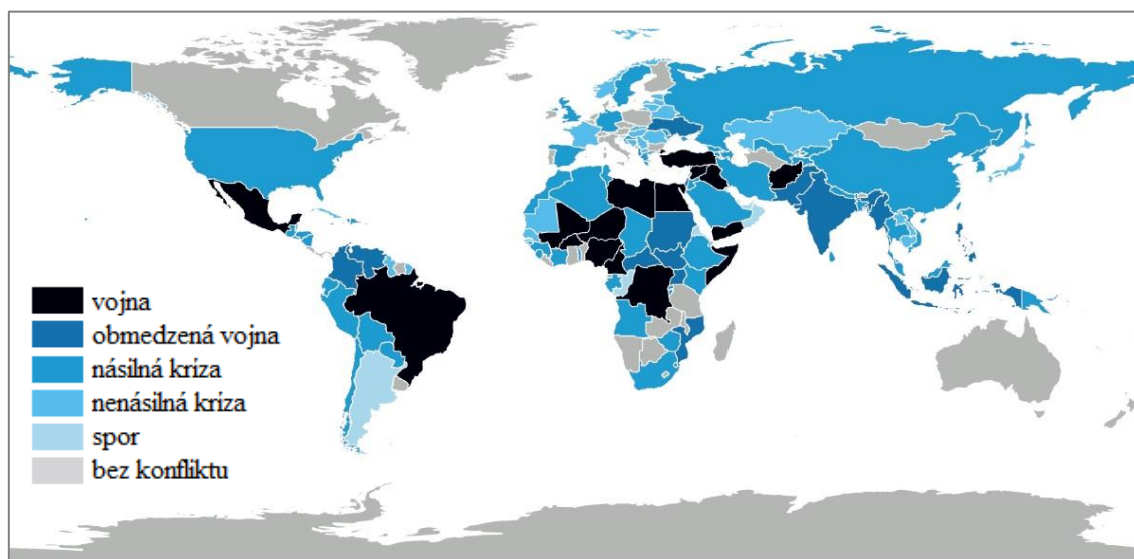
často nesú označenie politické. Bádania Pflertsch a Rohloff vymedzujú daný termín ako stret „*prekrývajúcich se zájmu (positional differences) v oblasti národných hodnot a tém* (nezávislosť, právo na sebeurčenie, hranice a územie, distribúcia domácej a medzinárodnej moci, prístup k moci); *konflikt musí trvať určitou dobu a musí mať určitý rozsah, musí prebiehať minimálne medzi dvoma stranami* (štáty, skupinami štátov, organizáciami alebo organizovanými skupinami), *ktoré sú rozhodnute prosazovať svoj záujem a dosiahnuť víťazstvo. Minimálne jednou ze strán musí byť organizovaný štát. Možnými nástrojmi, ktoré sú používané v prubehu konfliktu, sú vyjednávania, autoritatívne rozhodnutia, hrozba, nátlak, pasívne alebo aktívne ukončenie alebo použitie fyzického násillia a války.*“⁴⁴

Štatistické analýzy medzinárodných kríz privádzajú teoretikov k rôznym záverom, ktoré sú často výsledkom odlišných definícií konfliktu. Existuje mnoho významných centier, ktoré sa venujú výskumu a riešeniu konfliktov, medzi nimi napríklad aj Štokholmský medzinárodný inštitút pre výskum mieru či Uppsalská a Michiganská univerzita. Jeden z prebiehajúcich výskumov konfliktu sa realizuje v Heidelbergskom inštitúte pre výskum medzinárodných konfliktov, ktorý od roku 1992 zverejňuje výročnú kvantitatívnu analýzu konfliktov po celom svete, tzv. *Barometer konfliktov* (v orig. *Konfliktbarometer*). Výskumníci inštitútu delia politické konflikty podľa päťstupňovej škály intenzity na spor (latentný konflikt, ktorý má nenásilný charakter), nenásilnú krízu (manifestovaný konflikt s nenásilnou povahou), násilnú krízu (kríza s občasným použitím násillia jednou stranou konfliktu), obmedzenú vojnu (vážna kríza s opakovane organizovaným násillím) a vojnu (dlhodobé ozbrojené násillie). Na základe analýzy publikovanej v *Barometri konfliktov* sa v priebehu roka 2019 uskutočnilo 358 konfliktov, teda o sedem konfliktov menej ako v roku 2018. Príčiny konfliktov najčastejšie pramenia z nesúhlasu so systémom vlády alebo ideológie, z túžby po moci (či už na štátnej alebo medzinárodnej rovine) a zdrojoch, zo sporov o územie a hranice, a tiež zo snahy o dosiahnutie národnej nezávislosti, etnickej, náboženskej alebo regionálnej autonómie. Uvedená mapa sveta vyobrazuje všetky konflikty v roku 2019, pričom farebná intenzita odráža vážnosť konfliktu zadefinovanej Heidelbergským inštitútom. Zobrazené grafy porovnávajú počet konfliktov vo svete za

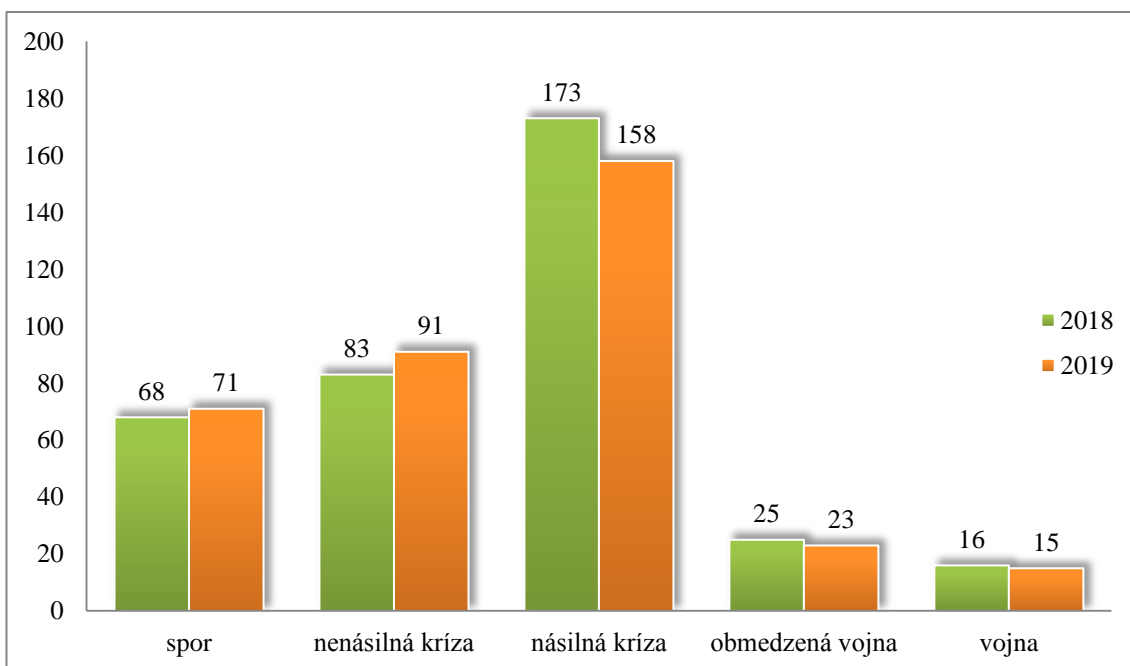
---

⁴⁴ In WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 38-39

rok 2018 a 2019 v jednotlivých škálach intenzity, a následne i v jednotlivých regiónoch podľa výsledkov výskumu Heidelbergského inštitútu.⁴⁵

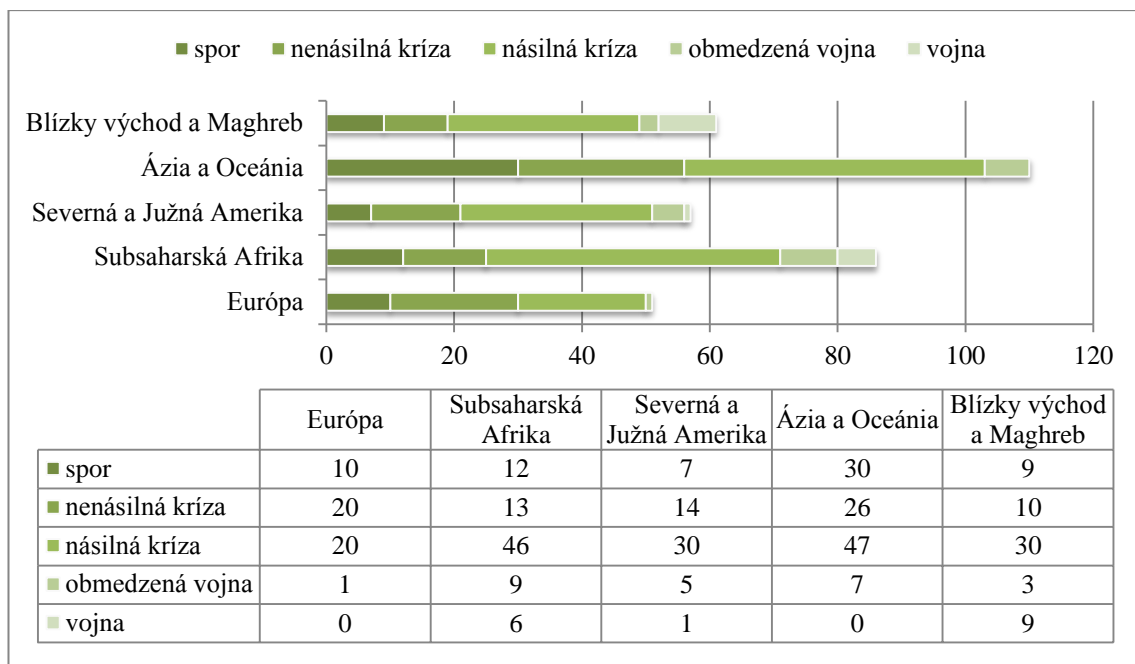

Obrázok 1: Všetky konflikty vo svete v roku 2019.

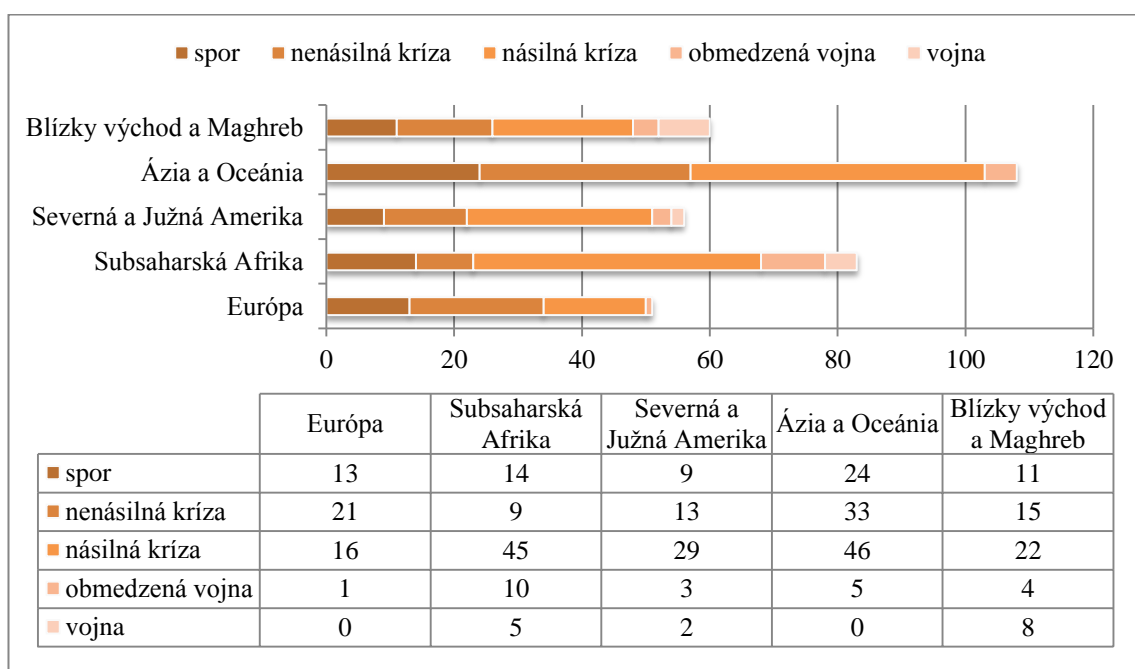

Graf 1: Porovnanie počtu konfliktov vo svete za rok 2018 a 2019.

⁴⁵ Porov. HEIDELBERG INSTITUTE FOR INTERNATIONAL CONFLICT RESEARCH. *Conflict Barometer. 2019*. [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <https://hiik.de/wp-content/uploads/2020/03/CoBa-Final-%C3%BCberarbeitet.pdf>

Graf 2: Počet konfliktov v jednotlivých regiónoch v priebehu roka 2018.

Graf 3: Počet konfliktov v jednotlivých regiónoch v priebehu roka 2019.

Ako vyplýva z grafu a tabuľky údajov, v predchádzajúcom roku bola oblasť Ázie a Oceánie opäť regiónom s najvyšším počtom aktívnych konfliktov. Heidelbergský inštitút pripísal pretrvávajúcemu konfliktu medzi Indiou a Pakistanom

štvrtý stupeň intenzity, čím ho označil za obmedzenú vojnu. Situáciu v Kašmíre kategorizoval pod tretí stupeň intenzity, a teda definoval ako násilnú krízu.⁴⁶

2.2 Typológia konfliktu

Z perspektívy diferenciacie konfliktov existujú rôzne kritéria ich členenia. Podľa Krejčího sa konflikty delia napríklad na zásadné či náhodné, kontrolovateľné a nekontrolovateľné, riešiteľné alebo neriešiteľné, konflikty s použitím násilia a konflikty bez použitia násilia.⁴⁷ Naproti tomu Waisová predstavuje podrobnejšiu špecifikáciu variantov konfliktov. Podľa umiestnenia konfliktu v medzinárodnom systéme vymedzuje systémové (napr. prvá a druhá svetová vojna, konflikt Východ – Západ), medzinárodné (napr. vojna medzi Bolíviou a Paraguajom o oblasť Grand Chaco v rokoch 1932-1935) a vnútroštátne konflikty (vojny za nezávislosť, autonomistické konflikty a občianske vojny).⁴⁸ Z hľadiska použitých prostriedkov v procese konfliktu a jeho riešenia rozlišuje násilné (napr. vojna proti terorizmu v Afganistane) a nenásilné konflikty (napr. spor medzi Českou republikou a Rakúskom o jadrovú elektrárňu Temelín). Vychádzajúc z príčin, resp. druhu nezlučiteľných záujmov rozoznáva teritoriálne (napr. spor medzi Arménskom a Azerbajdžanom o Náhorný Karabach), mocensko-politické (napr. spor medzi islamskými rebelmi a vládou v Tadžikistane), ideologické (bipolárna konfrontácia, napr. konflikt medzi USA a Kubou; náboženské spory, napr. konflikty medzi kresťanským, budhistickým a moslimským obyvateľstvom v Indonézii), ekonomické (napr. spory medzi Arménskom a Azerbajdžanom o trasu ropovodu alebo „tresčia vojna“ medzi Islandom a Veľkou Britániou) a ďalšie konflikty obdobného charakteru.⁴⁹

---

⁴⁶ Porov. tamže

⁴⁷ KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. s. 151

⁴⁸ Niektoré konflikty v medzinárodných vzťahoch majú aspekty medzinárodných aj vnútroštátnych konfliktov: vnútroštátny konflikt môže nadobudnúť medzinárodné dimenzie, čo je i najfrekvencovanejším javom, alebo vice versa. Susedné štáty môžu byť postupne zaangažované do vnútroštátnych konfliktov v dôsledku politických, ekonomických či vojenských vzťahov s daným štátom. Predmet konfliktu sa následne môže stať príčinou sporu aj v inom štáte. Príčinou určitej miery internacionalizácie môže byť aj prienik ozbrojených skupín alebo veľké vlny utečencov, ktorí sa usadia v okolitých štátoch. V neposlednom rade môže dôjsť i k intervencii zo strany štátov regiónu alebo medzinárodného spoločenstva, v dôsledku čoho sa z vnútroštátneho konfliktu stane medzinárodný, prípadne regionálny konflikt. Príkladmi vývoja situácie z vnútroštátneho na medzinárodný charakter sú konflikt v Afganistane a v Rwande (porov. WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 42-44).

⁴⁹ Porov. tamže, s. 40-46

Už v dobe britskej nadvlády bolo územie Kašmíru strategicky významné, predovšetkým ako nárazníková zóna prípadného ruského a čínskeho rozmachu. Územie Kašmíru je z perspektívy kontroly oblasti členené na dve časti. Južnú časť kontrolovanú Indiou tvorí Džammú a Kašmír. Vo svojej podstate územie Džammú a Kašmír, ako aj oblasť pri hraniciach s Čínou zvaná Ladakh sú priamou súčasťou Indickej republiky. Naproti tomu západná časť známa ako Azad Kašmír a Severné oblasti susediace s Pakistanom spadajú pod kontrolu Pakistanu a sú autonómnymi oblasťami. Konfliktné oblasti oddeľuje od seba línia kontroly. Okrem nich časť územia, konkrétne oblasť Aksai Čin je pod správou Číny. Kašmírsky konflikt spadá pod charakteristiku územného a násilného medzinárodného konfliktu, v ktorom rozhodujúcu úlohu hrá i náboženská diverzifikácia obyvateľstva. Majoritným náboženstvom na území ovládaným Pakistanom je islam. V indickej oblasti majú zastúpenie tri náboženstvá: v severozápadnej kašmírskej časti prevláda islam, oblasť na juhozápade Džammú je hinduistická, vo východnej časti Ladakh na hraniciach s Čínou má prevahu budhizmus.⁵⁰ K snahe o politické zjednotenie nábožensky rozdielneho obyvateľstva došlo ešte pred rozdelením Britskej Indie. Spomínané hnutie Moslimská liga sa však usilovalo o separáciu moslimského obyvateľstva a vytvorenie samostatného štátu. Vyhlásením pakistanskej nezávislosti sa fakticky podarilo docieľiť separáciu nábožensky rozdielneho obyvateľstva jednotlivých kráľovstiev. No napriek trojštvrťinovému podielu moslimského obyvateľstva oblasť Džammú a Kašmír pristúpila k Indickej republike. Ako je evidentné už zo spomínaného, vtedajšieho maharadžu k rozhodnutiu motivovalo jednak jeho hinduistické vierovyznanie, jednak strach z invázie paštúnskych horalov podporovaných pakistanskou vládou, ktorých primárnym cieľom bolo pričlenenie územia obývaného moslimskou populáciou. Okrem toho je však celá oblasť strategicky významná nielen z vojenského hľadiska, ale hlavne pre svoju geografickú polohu v Strednej Ázii. Ak by sa Indii podarilo ovládnuť územie Kašmíru, získala by prístup k hraniciam Afganistanu a priblížila by sa k Islamabadu, hlavnému mestu Pakistanu. Nahliadajúc na situáciu z opačnej perspektívy, ak by kašmírskoe územie ovládol Pakistan, otvorili by sa mu cesty k ďalším indickým štátom. Línia konfliktu sa nepochybne prekrýva s ideologickým bojom a národnou jednotou oboch hlavných aktérov. India sa obáva, že pričlenením Kašmíru k Pakistanu či vytvorením samostatného štátu sa posilnia separatistické tendencie ďalších štátov.

---

⁵⁰ Porov. BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/

Naproti tomu sa Pakistan snaží ochrániť moslimské obyvateľstvo cestou pričlenenia územia k islamskému štátu.⁵¹ Konflikt medzi štátmi má isté pramene aj v perspektíve hospodárskeho a poľnohospodárskeho odvetvia, kde fundamentálnu rolu zohráva voda. Neobmedzený tok rieky Indus predstavuje pre Pakistan otázku „života a smrti“, naopak, pre Indiu je udržanie kontroly nad riečnym systémom „politickým nástrojom“, vďaka ktorému uplatňuje svoju moc nad Pakistanom prostredníctvom kontroly jeho životne dôležitých vodných zdrojov. Kontrola vodných zdrojov a moc nad riečnym systémom by sa v konečnom dôsledku mohli stať determinujúcim faktorom, v dôsledku ktorého by sa vojna medzi Pakistanom a Indiu mohla zvrtnúť na „vodnú“ vojnu.⁵²

Kašmírsky konflikt možno charakterizovať ako násilný medzinárodný konflikt determinovaný geografickými, náboženskými, ideologickými aj ekonomickými faktormi. Medzinárodný charakter je výsledkom súperenia dvoch suverénnych štátov používajúcich zbrane a zbraňové systémy pri presadzovaní vlastných záujmov, dôsledkom čoho sú straty na životoch a majetková ujma. Geografický determinant spočíva v boji o územie Kašmíru. Náboženský faktor tkvie v rozdielnosti obyvateľstva založenej na ich vierovyznaní a s tým súvisiacimi kultúrnymi špecifikami. Ideologická perspektíva sa zakladá na národnej jednote a prestíži, ako aj ochrane svojho príslušného obyvateľstva. Ekonomické hľadisko vyplýva zo sporu o prírodné bohatstvo a turistickú využiteľnosť regiónu. Zároveň možno konštatovať, že svojím rozmedzím ide o regionálny konflikt, ktorý však nesie prvky i globálneho problému – označenie globálneho konfliktu si v podstate vyslúžil v roku 1998, keď India aj Pakistan získali jadrové zbrane. Ani jedna strana sa nepridala k zmluve o nešírení jadrových zbraní (NPT)⁵³. Použitím jadrových zbraní, pravdaže, by došlo k ohrozeniu celosvetovej

---

⁵¹ Porov. HÖNIG, P. *India between Scylla and Charybdis: Negotiating the Cliff of Federalism*. In *Heidelberg Papers in South Asian and Comparative Politics* [online]. 2009, Working Paper no. 50, s. 1-25. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/10010/1/HPSACP_Hoenig.pdf

⁵² Porov. MIRZA, N. M. *Water, War, and Peace: Linkages and Scenarios in India-Pakistan Relations*. In *Heidelberg Papers in South Asian and Comparative Politics* [online]. 2008, Working Paper no. 37, s. 1-16. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/8084/1/Heidelberg_Papers_final.pdf

⁵³ Zmluva o nešírení jadrových zbraní (v orig. *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons* bežne známa aj ako *Non-Proliferation Treaty* alebo *NPT*) bola podpísaná v roku 1968 a nadobudla platnosť v roku 1970. Pôvodne bola zmluva platná na 25 rokov, no v roku 1995 sa rozhodlo o predĺžení jej platnosti na neurčito. Ide o zmluvu medzi mocnosťami vlastnícami jadrové zbrane a ostatnými štátmi, ktoré nedisponujú jadrovými zbraňami. Zmluva sa opiera o tri piliere: nešíriť jadrové zbrane, zlikvidovať jadrové zbrane, právo na mierové využitie jadrovej energie. Vlastníci jadrových zbraní sa zaviazali neodovzdávať jadrové zbrane a iné jadrové výbušné zariadenia či kontrolu nad nimi druhej strane, popritom ich zmluva tiež zaväzuje nepodporovať a nepovzbudzovať nevlastníkov jadrových zbraní k ich získaniu alebo výrobe. Okrem toho ich zmluva zaväzuje i k jadrovému odzbrojeniu. Na druhej strane podpísaním zmluvy nevlastníci prijali záväzok neprijímať jadrové zbrane a iné jadrové výbušné

bezpečnosti. Globálnosť konfliktu plynie aj z jeho regionálnej podstaty, keďže použitie spomínaných zbraní by sa uskutočnilo v blízkosti ruskej aj čínskej hranice, pričom oba štáty sú tiež vlastníkami jadrových zbraní. Koniec koncov globálnosť konfliktu spočíva v samotnej nekontrolovanej držbe jadrových zbraní a v možnosti ich použitia.

2.3 Dynamika konfliktu

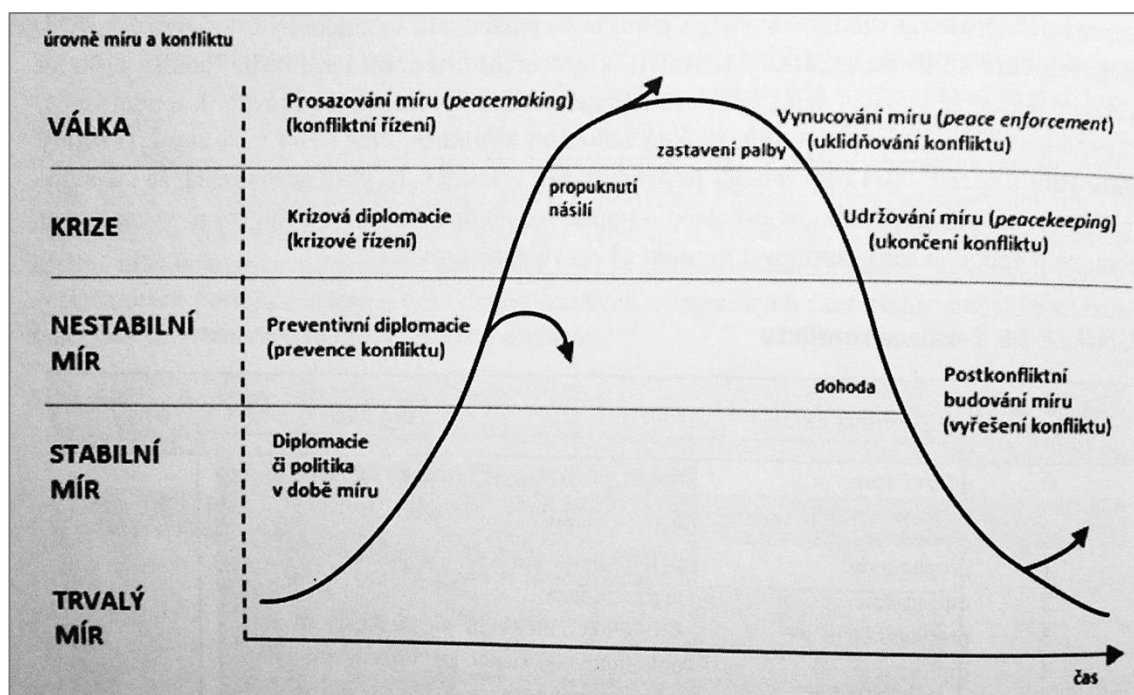
Výsledky výskumu konfliktov na medzinárodnej úrovni svedčia o tom, že majorita konfliktov prechádza rôznymi štádiami a stupňami intenzity. „*Změna zájmů, cílů, jednání a chování aktérů vede k proměně sociálního vztahu mezi aktéry a může vést k násilné či nenásilné proměně konfliktů či k jeho zformování a manifestaci. Proces proměny konfliktního vztahu mezi aktéry je základní determinantou způsobu jeho řešení.*“⁵⁴ Napríklad nižšie uvedená schéma popisuje životný cyklus konfliktu na základe M. Lunda po menších úpravách O. Krejčího.⁵⁵

---

zariadenia či kontrolu nad nimi, nevyrábať ich ani ich nezískavať akýmkoľvek iným spôsobom. Signatári však majú právo na výskum, výrobu a využitie jadrovej energie na mierové účely a v súvislosti s naplnením tohto účelu sa zmluvné strany zaviazali napomáhať výmene zariadení, materiálov, vedeckých a technických informácií. Zmluvné strany môžu odstúpiť od zmluvy po trojmesačnom vypovedaní, čo využila napríklad Kórejská ľudovodemokratická republika, ktorá v roku 2003 oznámila odstúpenie od NPT. V súčasnosti je 191 štátov zmluvnými stranami, vrátane oficiálnych jadrových mocností (Čína, Francúzsko, Rusko, USA, Veľká Británia). Na zmluve chýbajú podpisy štátov patriacich k neoficiálnym držiteľom jadrových zbraní: India, Pakistan, KĽDR a Izrael (porov. KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. s. 499-500; porov. UNITED NATIONS OFFICE FOR DISARMAMENT AFFAIRS. *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*. [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/npt>).

⁵⁴ WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. s. 55

⁵⁵ KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. s. 154

Obrázok 2: Životný cyklus konfliktu.

Obdobne pristupuje k dynamike konfliktu aj Waisová, ktorá popisuje nasledovné stupne intenzity konfliktu: latentný konflikt, manifestácia konfliktu, eskalácia konfliktu, mŕtvý bod konfliktu, deeskalácia konfliktu, riešenie konfliktu a postkonfliktné urovnávanie vzťahov (budovanie mieru). Pravdaže, konflikt nemusí prejsť všetkými uvedenými štádiami. V niektorých prípadoch dokonca konflikt dlhodobo pretrváva v jednom štádiu alebo sa vracia do predchádzajúceho. Štádium latentného konfliktu, resp. tzv. nestabilného mieru predstavuje situácia, keď aktéri s podobnými potrebami, záujmami a cieľmi sa usilujú o rovnaký statok, ktorého množstvo je obmedzené, čo si aktéri uvedomujú. Nezhody medzi nimi však nedosahujú medze, ktoré by ich nútili k definitívnej činnosti, alebo nedisponujú dostatočnou silou k rozhodnému jednaniu proti svojmu protivníkovi. Riešením v tomto štádiu je preventívna mnohoúrovňová diplomacia, podpora kooperácie a komunikácie na všetkých úrovniach, ako i dlhodobé budovanie stabilného mieru. Keď však aspoň jeden z aktérov artikuluje zámer chrániť svoje záujmy na úkor druhej strany, konflikt sa stáva zrejmejším a vstupuje do štádia manifestácie. Nástroj riešenia konfliktu prebýva v preventívnej diplomacii. Ak sa konflikt nevyrieši, nasleduje jeho vyhrotenie, resp. eskalácia konfliktu, keď dochádza k transformácii vzťahov medzi aktérmi na princípe akcie a reakcie: aktéri sa snažia dosiahnuť svoje ciele, odmietajú ustúpiť od svojich požiadaviek a hľadajú podporu sa

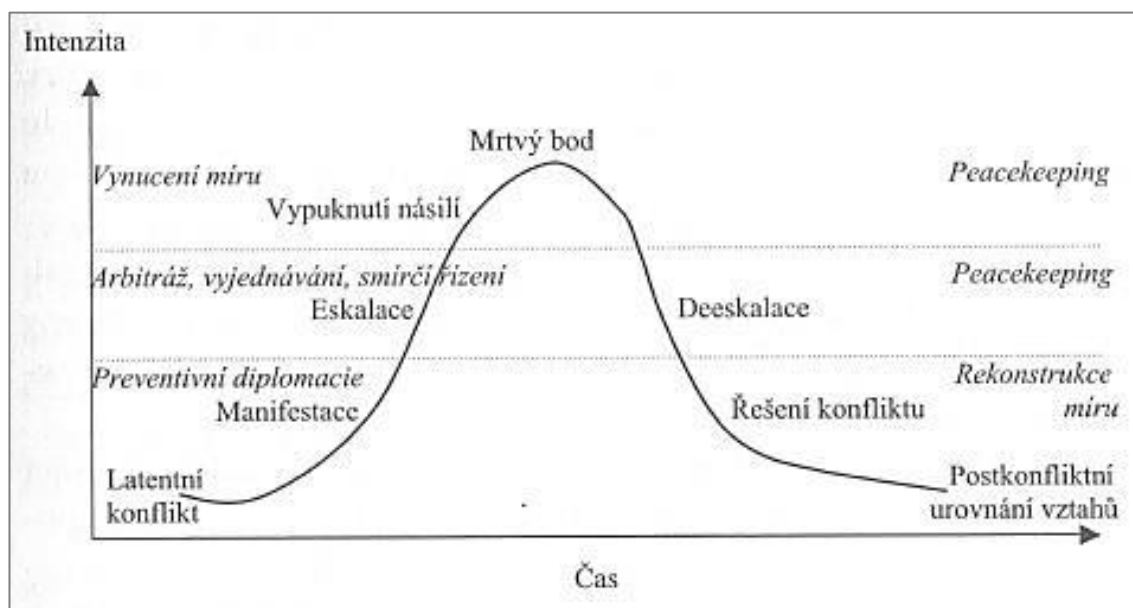
obracajú na ďalších aktérov. Sprievodné javy následne môžu zahŕňať i polarizáciu politických elít, narušenie komunikácie a výmeny informácií alebo ich skreslenie a manipuláciu, vytváranie spojeneckých aliancií či prevzatie moci armádou. Ideálne je riešiť daný konflikt ešte v ranom štádiu eskalácie. V závislosti od intenzity konfliktu v danom štádiu (1. diskusia, 2. polarizácia, 3. izolácia, 4. deštrukcia) základnými nástrojmi riešenia sú vyjednávanie; konzultácia, mediácia; arbitráž, sankcie, embargo, krízová diplomacia, nátlak; udržiavanie mieru (peacekeeping) a vynucovanie mieru (peaceenforcement). Rozhodujúcim štádiom pre riešenie konfliktu je tzv. mŕtvy bod. Ide o moment, keď sa sporné strany ocitnú v bezvýhodiskovej situácii a ani jeden z aktérov nemá dostatok síl poraziť protivníka a dosiahnuť víťazstvo. Na mŕtvy bod nadväzuje štádium deeskalácie konfliktu a opätovne dochádza k transformácii vzťahov, no v tomto prípade v pozitívnom zmysle: znižovanie intenzity konfliktu a pokles jeho deštruktívnej sily, uberanie z požiadaviek strán, obnovenie komunikácie a výmeny pravdivých informácií, ukončenie propagandy, snaha nájsť riešenie prijateľné pre všetkých aktérov konfliktu. K poklesu konfliktného potenciálu prispievajú obnovenie diplomatických vzťahov, zvýšenie lokálnych mierových kapacít a v konečnom dôsledku dosiahnutie dohody o prímerí a kontrole zbrojenia a odzbrojenia. K následnému riešeniu konfliktu dochádza po prekonaní nezlučiteľných záujmov zo strany jednotlivých aktérov sporu. Podľa Wallensteena ukončenie konfliktu môže mať rôzne podoby a dôvody. Uvádza nasledovné scenáre: posun, resp. zmena priorít aktérov; rozdelenie sporného statku; „obchod kus za kus“, horse-trading, alebo jednoducho povedané vyjednávanie; rozdelená kontrola, správa a využívanie sporného statku; prenechanie kontroly tretej strane; voľba vonkajšieho mechanizmu podliehajúceho rozhodnutiu tretej strany; odloženie konfliktu, odsunutie do úzadia; zásah vyššej moci napríklad v podobe prírodnej katastrofy; donucovací zásah tretej strany.⁵⁶ V poslednom štádiu konfliktu, ergo v postkonfliktnom urovnávaní vzťahov, dochádza k rekonštrukcii štátu a spoločnosti, budovaniu mieru, komunikačných kanálov a dlhodobej kooperácie, obnove diplomatických, ekonomických, kultúrnych a sociálnych vzťahov medzi spornými stranami. Primárnym cieľom teda je obnovenie poriadku a vybudovanie stabilného mieru.⁵⁷ Z uvedeného evidentne vyplýva, že intenzita konfliktu je determinujúcim faktorom pri jeho riešení. Nižšie zobrazená schéma slúži pre

---

⁵⁶ Porov. WALLENSTEEN, P. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System.* s. 53-57

⁵⁷ Porov. WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích.* s. 55-71

jednoduchšiu vizualizáciu dynamiky konfliktu a jeho riešenia podľa deskripcie od Waisovej.⁵⁸

Obrázok 3: Dynamika konfliktu – jednotlivé stupne intenzity konfliktu a nástroje jeho riešenia.

Celkový priebeh konfliktu v Kašmíre sa odlišuje od učebnicového príkladu dynamiky konfliktu ako takého. Napätie v indicko-pakistanských vzťahoch odzrkadľuje striedavé gradovanie a uvoľňovanie, čo v priebehu rokov vyústilo do niekoľkých vojen: po každej vojne nasledovalo obdobie deeskalácie, uvoľňovania bilaterálnych vzťahov a následné obnovenie vízie spoločného dialógu. Namiesto riešenia sporu však ďalšie štádium doposiaľ vždy vyústilo do opätovného napätia a nepriateľských vzťahov.

Konflikt v Kašmíre je najstarším doposiaľ nevyriešeným konfliktom, na ktorom sa OSN podieľala. V konflikte sa angažovala po jeho vypuknutí už v roku 1948, no možno ho považovať za neúspech a neschopnosť OSN zabezpečiť jeho vyriešenie na medzinárodnej úrovni. Okrem toho, od roku 1972 je reálne nečinná v konflikte vzhľadom na to, že sporné strany sa dohodli na jej vylúčení a riešení konfliktu na bilaterálnej úrovni. Vytvorila sa zdanlivo pátová situácia vychádzajúca z bilaterálnych rokovaní, keď v prípade, že jedna zo strán odmietne diskutovať o danej záležitosti, druhá strana je de facto povinná nekonať a zachovať status quo. Ako východisko sa črtá možnosť obojstrannej akceptácie vstupu tretej strany do konfliktu s cieľom jeho riešenia: v danom kontexte je eventuálne, aby OSN opätovne prevzalo úlohu hlavného

⁵⁸ Tamže, s. 71

mediátora, viedlo rokovania so spornými krajinami, presadila dlhodobé a udržateľné riešenie konfliktu.

Paul sa dopracoval k vysloveniu záveru, že za nekonečným súperením bez akéhokoľvek viditeľného progresu v sfére vzájomných vzťahoch medzi Indiou a Pakistanom spočívajú nielen „bežné“ faktory ako spor o územie a identitu, ale z veľkej časti je zodpovedná práve asymetria, resp. nerovnováha síl týchto ázijských aktérov. V rámci indicko-pakistanskej dyády Pakistan stojí vo väčšine prípadov v pozícii iniciátora krízy či dokonca vojny, pričom India, práve naopak, predstavujúca akéhosi obrancu statusu quo neiniciovala konflikty. Možno konštatovať, že v jednotlivých etapách konfliktu boli eskalácie a deeskalácie výsledkom agresie slabšieho aktéra, teda Pakistanu. Výnimku tvorí len konflikt týkajúci sa nezávislosti Bangladéša, na iniciácii ktorého sa podieľali oba štáty. Rivalita medzi Indiou a Pakistanom manifestuje, že rovnováha síl a zastrašovanie neponúkajú nádej na riešenie a ukončenie pretrvávajúceho konfliktu medzi aktérmi. Hoci vzťah založený na vzájomnom zastrašovaní by mohol zabrániť vypuknutiu veľkých a rozsiahlych vojen, môže však viesť k zdĺhavému a jatrivému konfliktu bez víťazov či porazených. Za týchto podmienok by ani jedna zo sporných strán nechcela robiť ústupky, ktoré by ukončili konflikt. Okrem toho relatívne slabší aktér sa môže pokúsiť vyprovokovať rôzne typy kríz s presvedčením, že masívna odvetá je nepravdepodobná. Obdobným spôsobom efektívna rovnováha síl medzi iniciátorom a obhajcom statusu quo síce môže zabrániť ničivej vojne, no nepredstavuje dostatočnú motiváciu pre ktorúkoľvek spornú stranu, aby ustúpila a vzdala sa konfliktu. Práve naopak, v skutočnosti to posilňuje iniciátorovu túžbu pokračovať v konflikte, aby tým zabránil súperovi získať regionálnu či globálnu prevahu. Lepšia šanca na mier prebýva v mocenskej prevahe obhajcu statusu quo, ako je to zjavné na príklade vzťahov medzi USA a Mexikom alebo USA a Kanadou – prevládajúca mocnosť musí uistiť iniciátora o svojom serióznom úmysle rešpektovať jeho zvrchovanosť a územnú integritu. Jedným z kľúčových dôvodov, prečo teritoriálne ústupky na indickej strane sú nepravdepodobné, je skutočnosť, že po zahájení týchto krokov by sa znížila jej pozícia v geopolitickej rovine a na druhej strane by sa zvýšila predstava Pakistanu o geopolitickej rovnosti: Pakistan sa usiluje získať kašmírske územie nielen z iredentistických či náboženských príčin, ale sleduje tým i dosiahnutie geopolitickej rovnosti s Indiou. Pre tento dôvod India neprizná ďalšie územie Pakistanu, ktorý sa zase neuspokojí s aktuálnym stavom, čo tiež vysvetľuje, prečo územné urovnanie sporov medzi oboma aktérmi nemusí znamenať i úplné

ukončenie konfliktu. Berúc do úvahy spomínané, konflikt bude pravdepodobne pretrvávať, pokiaľ geopolitické súperenie o strategickú rovnosť bude pokračovať. Ku geopolitickému zblíženiu by mohlo dôjsť v prípade, že iniciátor ukončí súperenie, alebo sa objaví spoločný nepriateľ, v dôsledku čoho sa vytvorí aliancia medzi spornými stranami. Zrealizovanie tohto výsledku je možnéjšie za predpokladu, že zväčšujúci sa mocenský rozdiel v porovnaní s Indiou povzbudí vzostup domácich koalícií v Pakistane usilujúcich sa o miernejšiu zahraničnú politiku. Prejavy spolupráce z indickej strany v podobe koncesíí v obchodnej sfére, bezpečnostných záruk a opatrení na budovanie dôvery by mohli podporiť umierňujúce tendencie v Pakistane, keďže obchod so silným trhom v susediacom štáte by mohol prilákať progresívne sily hľadajúce zmenu. Zvýšená otvorenosť indického trhu pre Pakistan a hlbšia ekonomická integrácia medzi oboma štátmi prispejú k zavŕšeniu tohto procesu.⁵⁹

---

⁵⁹ Porov. PAUL, T. V. *Why has the India-Pakistan Rivalry Been so Enduring? Power Asymmetry and an Intractable Conflict*. *Security Studies*. [online]. 2006, vol. 15, no. 4, s. 600-630. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: https://www.academia.edu/4247926/Why_Has_the_India-Pakistan_Rivalry_Been_So_Enduring_Power_Asymmetry_and_an_Intractable_Conflict

3 Status quo a potenciálne riešenia konfliktu

Indická republika je federatívna parlamentná republika členiac sa na 28 spolkových štátov a osem zväzových teritórií. Jednotlivé štáty majú samostatné vlády a centrálna vláda menuje správcov do čela zväzových teritórií.⁶⁰ S počtom obyvateľov vyše 1,3 miliardy⁶¹ sa radí na druhé miesto po Číne v priečinku najľudnatejších krajín sveta. Pakistanská islamská republika je rovnako ako India federáciou patriacou do Britského spoločenstva národov. Člení sa na štyri provincie, dve autonómne teritória a federálne teritórium hlavného mesta Islamabad.⁶² S populáciou takmer 220 miliónov⁶³ patrí medzi najľudnatejšie štáty sveta a po Indonézii je druhou krajinou s najväčším počtom moslimského obyvateľstva na svete⁶⁴.

Z hľadiska kontroly je územie Kašmíru rozdelené na dve hlavné časti – jedna pod správou Indie a druhá riadená Pakistanom. V južnej časti sa nachádza Džammú a Kašmír a vo východnej oblasti pri hraniciach s Čínou leží Ladakh, ktoré sú kontrolované Indiou. V západnej časti sa rozprestiera Azad Kašmír a Severné oblasti, ktoré kontroluje Pakistan. Hranicu medzi indickou a pakistanskou časťou Kašmíru tvorí línia kontroly. Okrem hlavných konfliktných oblastí Čína spravuje časť územia zvanú Aksai Čin. Nižšie zobrazená je mapa zverejnená prostredníctvom OSN a znázorňuje územie v čo najobjektívnejšej a najmenej diskutabilnej verzii.⁶⁵

---

⁶⁰ Porov. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. India*. [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>

⁶¹ Porov. UNITED NATIONS. *World Population Prospects 2019. Highlights*. [online]. Department of Economic and Social Affairs, Population Division, New York : 2019, 39 s. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf

⁶² Porov. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. Pakistan*. [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pk.html>

⁶³ Porov. UNITED NATIONS. *World Population Prospects 2019. Highlights*. [online]. Department of Economic and Social Affairs, Population Division, New York : 2019, 39 s. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf

⁶⁴ Porov. THE PEW FORUM ON RELIGION & PUBLIC LIFE. *The Future of the Global Muslim Population. Projections for 2010-2030*. [online]. 27. 01. 2011. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: <https://web.archive.org/web/20110209094904/http://www.pewforum.org/The-Future-of-the-Global-Muslim-Population.aspx>

⁶⁵ UNITED NATIONS. *Jammu and Kashmir Area*. [online]. Department of Field Support, Cartographic Section, December 2011, Map No. 3953 Rev. 4. [cit. 2020-05-06]. Dostupnej z: <https://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/kashmir.pdf>

Obrázok 4: Mapa sporného kašmírskoho územia.

Kardinálnu úlohu v kašmírskom konflikte zohráva práve náboženský faktor. Drvivú väčšinu Indiou aj Pakistanom spravovanej časti Kašmíru predstavuje obyvateľstvo moslimského vierovyznania, pričom druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria hinduisti. Malé percento výskytu predstavujú i vyznávači budhizmu a iných

náboženstiev. Nižšie uvedená tabuľka predstavuje náboženské rozloženie obyvateľstva na základe údajov čerpaných zo spravodajskej webstránky BBC News.⁶⁶

KAŠMÍRSKE ÚZEMIE POD SPRÁVOU INDIE				
Oblasť	Budhisti	Hinduisti	Moslimovia	Iní
Kašmírske údolie	-	4%	95%	-
Džammú	-	66%	30%	4%
Ladakh	50%	-	46%	3%
KAŠMÍRSKE ÚZEMIE POD SPRÁVOU PAKISTANU				
Oblasť	Budhisti	Hinduisti	Moslimovia	Iní
Severné oblasti	-	-	99%	-
Azad Kašmír	-	-	99%	-

Tabuľka 1: Rozloženie obyvateľstva v kašmírskej oblasti na základe náboženskej príslušnosti.

Odvolávajú sa na náboženskú teóriu dvoch národov Kropáček špecifikuje vo svojej štúdií, že „Pákistán jako stát založený na náboženském základe tvrdí, že muslimové subkontinentu tvoří jediný národ, a že tudíž také tři čtvrtiny kašmírského obyvatelstva jsou automaticky příslušníky Pákistánu“⁶⁷. Ďalej konštatuje, že Pakistan haní Indiu, že konfiškáciou pôdy moslimov emigrovaných do Pakistanu sa usiluje o hinduistickú kolonizáciu Kašmíru. India zase argumentuje, že Kašmír sa stal súčasťou Indickej republiky na základe rozhodnutia svojho vládcu.⁶⁸ Napriek tomu, že Kropáčekova publikácia je už staršieho vydania, uvedené závery sú stále aktuálne.

3.1 Zmena priorit

Fundamentálnym predpokladom vyriešenia konfliktu je vytvorenie adekvátnych podmienok, v ktorých by mierové riešenie bolo v súlade so záujmami všetkých zúčastnených aktérov. Zásadný problém daného konfliktu však pramení nielen z teritoriálneho sporu, ale aj z faktu, že oblasť sa vyznačuje i silnou náboženskou, etnickou, jazykovou a kultúrnou heterogénnosťou, ktorá komplikuje vedenie mierových rokovaní v dôsledku odlišných predstáv, postojov a požiadaviek jednotlivých strán.

⁶⁶ Porov. BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/

⁶⁷ KROPÁČEK, L. *Moderní islám I.* s. 88-89

⁶⁸ Porov. tamže, s. 89

Vývoju celkovej situácii bráni aj nedostatok vody v oblasti a politická nestabilita regiónu. Možno preto konštatovať, že nejde len o stret záujmov, ale aj o konflikt hodnôt a dopracovanie sa ku konsenzu je značne obtiažné. Jednou z možností je zmena priorit a základných postojov niektorého z aktérov. Wallensteen však uvádza, že daný scenár sa realizuje len zriedka, no často postačí prítomnosť istého stimulu vedúceho k pozvoľnému vyriešeniu konfliktu. Nastupujúci politickí lídri so sebou prinášajú nový spôsob uvažovania, čím v obyvateľoch môžu vzbudzovať nové nádeje či predstaviť nepoznané alternatívy.⁶⁹ Historické udalosti z nedávnej minulosti svedčia o tom, že ukončenie systémového konfliktu v spore medzi Západom a Východom v podstatnej miere nastal v dôsledku iniciatívy Gorbačova: podarilo sa mu ťažiť z ekonomickej stagnácie Sovietskeho zväzu a zahájiť radikálne zmeny cestou perestrojky a glasnosti.⁷⁰ Preto z tejto perspektívy vyplýva, že nádej pre budúcnosť môže spočívať v geopolitickej zmene rozloženia síl.

3.2 Nezávislý Kašmír

Obrázok 5: Nezávislý Kašmír.⁷¹

⁶⁹ Porov. WALLENSTEEN, P. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System.* s. 54

⁷⁰ Porov. PAUL, T. V. *Why has the India-Pakistan Rivalry Been so Enduring? Power Asymmetry and an Intractable Conflict.* *Security Studies.* [online]. 2006, vol. 15, no. 4, s. 600-630. [cit. 2020-04-20].

Dostupné z: https://www.academia.edu/4247926/Why_Has_the_India-Pakistan_Rivalry_Been_So_Enduring_Power_Assembly_and_an_Intractable_Conflict

⁷¹ BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-05-07]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/4.stm

Podľa presvedčenia radikálnych politických strán v Kašmíre územie Džammú a Kašmír predstavuje nedeliteľnú politickú entitu, pričom región ani akákoľvek jeho časť nie je konštitučnou súčasťou Indie ani Pakistanu, či iného štátu. Na základe uvedeného tieto politické strany podporujú zjednotenie celej kašmírskej oblasti a jej premenu v plne nezávislý demokratický suverénny štát.⁷² Riešenie nezávislosti by sa mohlo uskutočniť buď vznikom dvoch samostatných štátov s hranicou určenou podľa línie kontroly, alebo vytvorením zjednoteného Kašmíru a zánikom línie kontroly. Problém sa však objavuje v kultúrnej a jazykovej rôznorodosti obyvateľstva. Vznik jednotného kašmírskeho štátu by však neuspokojil určité minority. Možnosť dvoch štátov sa v danom kontexte preto ukazuje ako vhodnejšia alternatíva. No v minulosti s vytvorením nezávislého štátu, resp. prípadne dvoch menších suverénnych štátov nesúhlasila ani India, ba ani Pakistan. Napriek tomu, že návrhy smerujúce k vízií samostatnosti dávajú zmysel nezaujatému pozorovateľovi a sú jasne logické, argumenty pre nezávislosť doposiaľ vzbudzovali rozhorčenie oboch aktérov. Od počiatku konfliktu bol Kašmírčanom odopretý nárok na budovanie národa napriek tomu, že o ich osude mal rozhodnúť sľubovaný plebiscit, ktorý sa napokon však nerealizoval a rozhodnutie padlo bez toho, aby mali príležitosť vyjadriť svoj postoj či názor. Indická vláda ignoruje prianie Kašmírčanov a vníma ich ako zástupcov obyvateľstva pod priamym vplyvom Pakistanu. Jedným z dôvodov, prečo aktéri odmietajú ustúpiť od svojich nárokov na dané územie je jej strategická poloha – nárazníková zóna medzi Indiou a Pakistanom. Napriek tomu, že 95% obyvateľstva Kašmírskeho údolia sa hlási k moslimskej konfesii, pre Indiu dané územie predstavuje cenné vodné zdroje a významnú turistickú destináciu, ktorej sa odmieta vzdať.⁷³

Na základe prieskumu uskutočneného Malajzijskou univerzitou 61,2% respondentov vyslovilo presvedčenie, že najlepším riešením je získanie statusu nezávislosti pre celý Kašmír. Ich viera vyvierá zo sľubu indickej vlády, ktorá im predostrela tri alternatívy: pripojenie k Indii, pripojenie k Pakistanu, nezávislosť. Doposiaľ však tento sľub ostáva nenaplnený. V poradí druhá najpočetnejšia skupina respondentov pozostávajúca z 19,8% vyjadrila nedôveru v samostatnosť Kašmíru. Ich názor je postavený na presvedčení, že by sa samostatný kašmírsky štát nedokázal dostatočne o seba ekonomicky postarať. 16,4% respondentov síce súhlasí s riešením

---

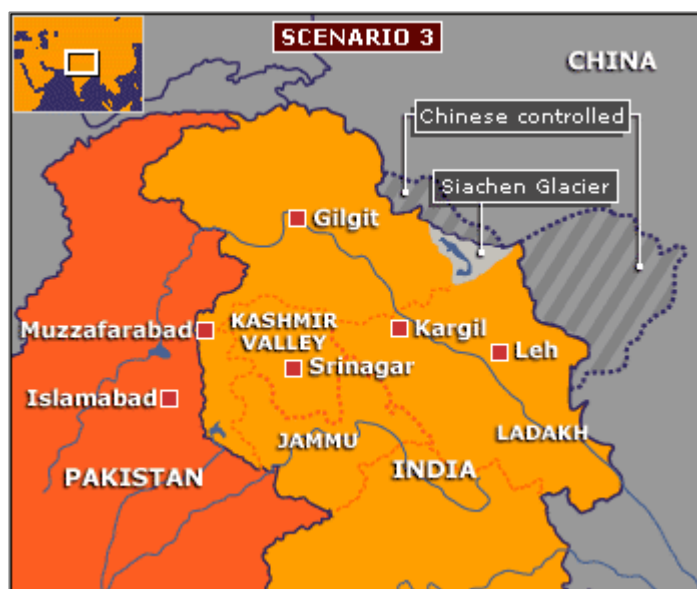
⁷² Porov. INTERNATIONAL CRISIS GROUP. *Kashmir: Learning from the Past*. [online]. International Crisis Group, 04. 12. 2003. 27 s. s. 23. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z:

<https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/70-kashmir-learning-from-the-past.pdf>

⁷³ Porov. GANGULY, S. *The Crisis in Kashmir. Portents of War, Hopes of Peace*. s. 143

nezávislosti štátu ako mierovej a správnej cesty, no ich vízie o prežití Kašmíru ako suverénneho štátu sú negatívne. Najmenšia skupina respondentov vyjadrila názor, že nezávislý Kašmír by nedokázal adekvátne fungovať kvôli separatistickým skupinám a ich neschopnosti nájsť konsenzus a adaptovať sa danej situácii.⁷⁴

3.3 Kašmír pod správou jedného z hlavných aktérov konfliktu

Obrázok 6: Celý Kašmír pod správou Indie.⁷⁵

Pravdaže, scenár, na základe ktorého by celý Kašmír spadal pod správu Indie, je nereálnou alternatívou vzhľadom na skutočnosť, že z tohto riešenia by ťažil iba jeden z hlavných aktérov. Rozhodujúci problém tkvie práve v náboženskej perspektíve sporu. Väčšina obyvateľov oblasti Azad Kašmír sa hlási k islamu, preto by bolo nesmierne náročné presvedčiť ich, aby sa stali súčasťou hinduistickej Indie. Navyše nie je pravdepodobné, že extrémisti v Afganistane a Pakistane by tolerovali pripojenie moslimského štátu k hinduistickej krajine. Okrem toho z kultúrneho hľadiska je tu

⁷⁴ Porov. SEHGAL, R. *Kashmir Conflict: Solutions and Demand for Self-determination*. In *International Journal of Humanities and Social Science*. [online]. s. 191-192. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/36722527/Kashmir_Conflict_Solutions_and_Demand_for_Self-determination

⁷⁵ BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-05-07]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/3.stm

výrazná jazyková bariéra: obyvatelia v Azad Kašmíre používajú odlišný jazyk ako Kašmírčania v indickej časti.⁷⁶

Obrázok 7: Celý Kašmír pod správou Pakistanu.⁷⁷

Obdobne ako v predchádzajúcom prípade, Pakistan prezentuje túto možnosť ako najlepšiu, no vskutku ide o nereálnu alternatívu, ktorú by India nedopustila, keďže toto riešenie by sledovalo len záujmy jednej strany, teda Pakistanu. Vychádzajúc z náboženského faktoru je daný aspekt vrátane nárokov moslimského Pakistanu pochopiteľný, keďže populácia moslimského pôvodu tvorí majoritu v Kašmíre. No táto generalizovaná skutočnosť nie je smerodajná pre všetky oblasti. Napríklad značná časť obyvateľstva v oblasti Ladakh je budhistického vierovyznania a Džammú je prevažne hinduistický.⁷⁸ Podľa výsledkov prieskumu Malajzijskej univerzity by však Kašmírčania radšej volili variant nezávislosti ako byť súčasťou štátu, ktorého povest' inklinuje k extrémistickým tendenciám.⁷⁹ Súhlasom Indie s prenechaním celého územia Kašmíru Pakistanu by krajina oslabilu svoju pozíciu na celom indickom subkontinente

⁷⁶ Porov. SEHGAL, R. *Kashmir Conflict: Solutions and Demand for Self-determination*. In *International Journal of Humanities and Social Science*. [online]. s. 193. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/36722527/Kashmir_Conflict_Solutions_and_Demand_for_Self-determination

⁷⁷ BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-05-07]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/2.stm

⁷⁸ Porov. BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/

⁷⁹ Porov. SEHGAL, R. *Kashmir Conflict: Solutions and Demand for Self-determination*. In *International Journal of Humanities and Social Science*. [online]. s. 191-192. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/36722527/Kashmir_Conflict_Solutions_and_Demand_for_Self-determination

a zároveň by mohla čeliť ďalším požiadavkám na štiepenie. Determinujúcim faktorom je aj hodnota Kašmírskeho údolia pre Indiu.

Kašmír je dôležitým regiónom, ktorý sa rozprestiera na mieste stretu Pakistanu, Afganistanu, Indie, Číny a bezprostrednej blízkosti bývalého ZSSR, čím sa stáva strategickou križovatkou v centre Ázie. Ak by celý región pripadol Indii, prerušili by sa tým priame kontakty medzi Pakistanom a Čínou, krajine by sa otvorila cesta do Strednej Ázie, na severe by opäť mala spoločné hranice s Afganistanom, zároveň by nadobudla nerastné aj vodné bohatstvo či turisticky atraktívne destinácie. Naopak, ak by sa región ocitol v správe Pakistanu, pripísal by si spomínané výhody, indické územie by sa značne vzdialilo od hraníc bývalého ZSSR a tento variant by prispel aj k prehĺbeniu spolupráce s Čínou.

Vzhľadom na skutočnosť, že uvedený variant je ideálnym riešením len pre jednu zo sporných krajín, nepomer síl, ktorý by vznikol pri jeho presadení, by mohol nevyhnutne znamenať vypuknutie ozbrojeného vojenského konfliktu presahujúceho hranice Kašmíru.

3.4 Ponechanie statusu quo – odloženie konfliktu

Obrázok 8: Status quo.⁸⁰

Je evidentné, že ani jeden z aktérov nepristúpi k možnosti prenechania svojho územia v Kašmíre tomu druhému, lebo by tým mohli ohroziť svoju stabilitu a ďalšiu

⁸⁰ BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-05-07]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/

existenciu. Ako najpravdepodobnejšie riešenie sa naďalej ukazuje odloženie konfliktu. Napriek tomu, že sa sporné strany snažia o vedenie dialógu, nemožno tvrdiť, že aktéri majú záujem bezodkladne a bezpodmienečne ukončiť daný konflikt.⁸¹

Determinujúce faktory Indie ako veľkosť územia, HDP a vojenská sila viacnásobne prevyšujú príslušne ukazovatele Pakistanu, pričom v danom kontexte možno tiež poukázať na indickú angažovanosť na vojenskom fronte, ktorá neprekonáva vojenskú ochotu jej pakistanského súpera. India si dlhodobo udržuje určitú prevahu v oblasti nasadenia vojenských síl. Naproti tomu výhody Pakistanu sú dané geografickými skutočnosťami v Kašmíre. Geografické podmienky Kašmírskeho údolia umožňujú priechod islamských radikálov bez toho, aby ich indická armáda detegovala. Okrem toho pakistanské jednotky operujú na vlastnej strane hraníc, čo im umožňuje mobilizáciu v priebehu maximálne 96 hodín. Na druhej strane indická armáda sídli vo vnútrozemí, v dôsledku čoho by presunutie jednotiek na bojovú líniu trvali 7 až 10 dní.⁸² Kvôli náročnosti terénu v regióne ako aj orientácii na udržanie statusu quo India ostáva v pasívnej pozícii. Napriek svojej vojenskej prevahe je jej stratégia defenzívno-reaktívna, kým predchádzajúce praktiky Pakistanu mu priniesli atribút agresora, v dôsledku čoho je jednoznačne označovaný za ofenzívneho aktéra sporu. India sa vyznačuje, okrem iného, aj svojím multietnickým charakterom, čo ovplyvňuje konanie vlády v Dillí v tom zmysle, že jej politickí lídri nemôžu ustúpiť od svojich požiadaviek a vzdať sa Kašmíru, lebo by to potenciálne viedlo k ďalším separatistickým náladám v krajine. Vzhľadom na skutočnosť, že už od čias získania nezávislosti sa oslobodenie moslimov spod indickej nadvlády nachádza na najvyššej priečke cieľov zahraničnej politiky Pakistanu, tento revizionistický štát usilujúci o územné zmeny nejaví záujem o dosiahnutie kompromisu.⁸³ Vojenské akcie iniciované zo strany Islamabadu sú založené na momente prekvapenia. Paul pripisuje kašmírskemu konfliktu povahu asymetrickej vojny, v ktorej vojensky slabšia strana morálne víťazí nad technicky zdatnejším súperom. Pakistan v pozícii iniciátora a vychádzajúc zo svojich vojenských

---

⁸¹ Porov. WALLENSTEEN, P. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System.* s. 57

⁸² Porov. PAUL, T. V. *Why has the India-Pakistan Rivalry Been so Enduring? Power Asymmetry and an Intractable Conflict.* In *Security Studies.* [online]. 2006, vol. 15, no. 4, str. 600-630. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/4247926/Why_Has_the_India-Pakistan_Rivalry_Been_So_Enduring_Power_Asymmetry_and_an_Intractable_Conflict

⁸³ Porov. EVANS, A. *A Departure from History: Kashmiri Pandits, 1990-2001.* In *Contemporary South Asia.* [online]. 2002, vol. 11, no. 1, s. 19-37. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233027544_A_departure_from_history_Kashmiri_Pandits_1990-2001

schopností aj stratégií diktuje dynamiku konfliktu, kým India už roky vyvíja minimálne úsilie ukončiť daný konflikt.⁸⁴

Svoj nárok na územie India odvodzuje od maharadžu Hariho Singha a jeho pripojenia Kašmíru k Indii. Popritom sa odvoláva aj na rezolúciu OSN v roku 1948 ohľadom nariadenia, aby Pakistan stiahol vojenské jednotky z územia Kašmíru. Okrem toho India obviňuje Pakistan z podpory teroristických skupín so sídlom v Kašmíre.⁸⁵ Naproti tomu svoje územné nároky Pakistan argumentuje teóriu dvoch národov, ktorá za základnú hodnotu kultúrnej identity považuje náboženstvo. Navyše Pakistan tvrdí, že India vedome ignorovala rezolúciu Rady Bezpečnosti OSN a odporúčania komisie UNCIP ohľadom vykonania plebiscitu.⁸⁶ Takýmto spôsobom sa dostávame k paradoxnej situácii, v ktorej nedemokratická krajina presadzuje riešenie konfliktu demokratickou cestou odmietané demokratickým štátom.

Ďalšia úroveň pretavenia statusu quo do reality by znamenalo kopírovanie súčasného teritoriálneho stavu, pričom by ale došlo k potvrdeniu hraníc na medzinárodnej rovine. Takýmto spôsobom by Severné oblasti a Azad Kašmír oficiálne pripadli Pakistanu, kým oblasti Džammú a Kašmír a Ladakh by ostali Indii. Jednotlivým krajinám by teda pripadli tie časti, ktoré i reálne ovládajú, čím by nenastali výrazné územnosprávne komplikácie. Nerealizovateľnosť tohto scenára však spočíva v nezohľadnení náboženského rozloženia obyvateľstva: spory medzi nábožensky diverzifikovanými skupinami obyvateľov by ostali nevyriešené, v dôsledku čoho by i naďalej pretrvávali nepokoje či snahy moslimov o pričlenenie k Pakistanu alebo vyhlásenie samostatnosti.

---

⁸⁴ Porov. PAUL, T. V. *Why has the India-Pakistan Rivalry Been so Enduring? Power Asymmetry and an Intractable Conflict*. In *Security Studies*. [online]. 2006, vol. 15, no. 4, str. 600-630. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/4247926/Why_Has_the_India-Pakistan_Rivalry_Been_So_Enduring_Power_Asymmetry_and_an_Intractable_Conflict

⁸⁵ Porov. WALLENSTEEN, P. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System*. s. 248

⁸⁶ Porov. SCHAFFER, H. B. *The Limits of Influence. America's Role in Kashmir*. s. 203

ZÁVER

Napriek tomu, že korene konfliktu týkajúce sa sporného územia Kašmír sa tvoria v dávnejšej minulosti, markantným historickým momentom sa stáva rok 1947. Po rozpade Britskej Indie vznikli dva nové štáty, India a Pakistan. Dôležitú úlohu pri rozdelení britského koloniálneho územia hralo práve náboženstvo: vrchní predstavitelia kniežacích štátov mali rozhodnúť o svojej príslušnosti k Indii alebo Pakistanu vychádzajúc z dominantného náboženstva v príslušnom štáte. Maharadža Hari Singh stojací na čele Kašmíru odmietal túto možnosť, no v konečnom dôsledku podpísal Dohodu o pripojení svojho moslimského štátu k hinduistickej Indii.

Stav kašmírkeho konfliktu možno zadefinovať ako násilný medzinárodný konflikt, ktorý je ovplyvnený geografickými, náboženskými, ideologickými aj ekonomickými faktormi. V oblasti sa teda prejavujú rôzne prvky determinujúce priebeh a dĺžku trvania sporu, pričom signifikantnými sú práve územie a náboženstvo. Sporný kašmírsky región je rozdelený na dve časti, pričom jedna sa nachádza pod správou Indie a druhá je riadená Pakistanom. Popritom istú časť územia spravuje aj Čína. Prevažnú väčšinu Kašmíru tvorí obyvateľstvo hlásajúce islam. Druhú najpočetnejšiu skupinu obyvateľov z hľadiska ich konfesie predstavujú hinduisti a nachádza sa tu i malé percento vyznávačov budhizmu či ďalších náboženstiev. Závažný problém v spornej oblasti pramení i z nedostatku vodných zdrojov, pričom nepokoje sú umocnené aj nestabilným politickým prostredím a obavami v kruhoch indickej vlády zo separatistických nálad v prípade upustenia od nárokov na kašmírke územie.

Z poslednej kapitoly práce vyplýva, že odloženie konfliktu a udržanie statusu quo v oblasti sa v blízkej budúcnosti stále ukazuje ako najreálnejšie riešenie, čím sa potvrdzuje naša hypotéza. India svoje územné nároky odvodzuje od Singha a jeho rozhodnutia o pripojení sa k Indii. Argumentuje tiež rezolúciou Rady Bezpečnosti OSN 47 z roku 1948: India obviňuje Pakistan, že porušil rezolúciu, keď nestiahol svoje vojenské jednotky z okupovanej časti Kašmíru. Okrem toho už niekoľkokrát obvinila pakistanskú vládu z podpory a financovania separatistických a teroristických skupín. Na druhej strane Pakistan háji svoje nároky na základe teórie dvoch národov vychádzajúcej z náboženstva ako determinantu kultúrnej identity. V minulosti India odmietla uskutočniť v Kašmíre plebiscit a podľa názoru Pakistanu takýmto spôsobom ignorovala rezolúciu Rady Bezpečnosti OSN. Navyše s vytvorením nezávislého štátu, resp. prípadne dvoch menších suverénnych štátov v minulosti nesúhlasila ani India, ba ani

Pakistan. Napriek tomu, že návrhy smerujúce k vízii samostatnosti dávajú zmysel z objektívnej perspektívy a sú jasne logické, argumenty pre nezávislosť doposiaľ vzbudzovali pobúrenosť zo strán oboch aktérov. Je evidentné, že ani jeden z aktérov nepristúpi k alternatíve prenechania svojho územia v Kašmíre tomu druhému, lebo by tým reálne mohli ohroziť svoju stabilitu a ďalšiu existenciu.

V ríši úvah o budúcom vývoji konfliktu v Kašmíre treba brať do úvahy aj potenciál ekonomiky Indie, ktorá prejavuje neustále progresívne tendencie s rapídny nárastom. Podľa prognóz Goldman Sachs⁸⁷ zo začiatku milénia v súvislosti s ekonomickou situáciou v celosvetovom meradle by do roku 2050 indické hospodárstvo mohlo prebrať pozíciu na tretej priečke nasledujúc Čínu a USA. Možno sa domnievať, že ekonomické dôvody primajú indickú vládu k prioritizovaniu riešenia a ukončenia kašmírskoho konfliktu. V budúcnosti by v procese zmiernenia konfliktu mohla napomôcť tretia strana⁸⁸, no konečné riešenie stále leží v rukách hlavných aktérov sporu, ergo Kašmírčanov, pakistanských a indických politických lídrov.

---

⁸⁷ Porov. WILSON, D., PURUSHOTHAMAN, R. *Dreaming with BRICs: The Path to 2050*. In *Goldman Sachs, Global Economics*. [online]. 01. 10. 2003, Paper No. 99, 24 s. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: <https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>

⁸⁸ V súvislosti s krokmi indickej vlády, ktorá 5. augusta 2019 odobrala autonómny štatút regiónu Džammú a Kašmír a zaviedla bezpečnostné opatrenia na území, sa na žiadosť Pakistanu a Číny uskutočnilo zasadnutie Bezpečnostnej rady OSN prebiehajúce za zatvorenými dverami. Čínsky veľvyslanec pri OSN naliehal na Indiu a Pakistan, aby sa zdržali jednostranných krokov, ktoré by mohli ešte viac prehĺbiť i tak už napätú a nebezpečnú situáciu v regióne. Tiež sa domnieva, že kašmírsky konflikt by sa mal náležite vyriešiť mierovými prostriedkami v súlade s Chartou OSN, príslušnými rezolúciami Bezpečnostnej rady OSN a bilaterálnymi dohodami. Pakistanská veľvyslankyňa pri OSN uvítala zasadnutie a vyhlásila, že dané stretnutie je dôkazom toho, že spor má vskutku medzinárodný charakter. Naproti tomu, India háji svoju pozíciu v súvislosti s článkom ústavy č. 370 a argumentuje, že ide o výlučne vnútornú záležitosť krajiny. Indický veľvyslanec pri OSN doplnil, že účelom daných rozhodnutí indickej vlády a zákonodarných orgánov je zabezpečiť podporu dobrej správy vecí verejných a posilniť sociálno-ekonomický rozvoj obyvateľov oblastí Džammú a Kašmír a Ladakh (porov. UN NEWS. *UN Security Council discusses Kashmir, China urges India and Pakistan to ease tensions*. [online]. 16. 08. 2019. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2019/08/1044401>

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

KNIŽNÉ PUBLIKÁCIE

FILIPSKÝ, J. a kol. 2003. *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Malediv, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 2003. 545 s. ISBN 80-7106-647-8.

FILIPSKÝ, J. 1989. *M.K. Gándhí*. Praha : Horizont, 1989. 170 s. ISBN 80-7012-005-3.

GANGULY, S. 1997. *The Crisis in Kashmir. Portents of War, Hopes of Peace*. Washington : Woodrow Wilson Center Press, 1997. 182 s. ISBN 0-521-59066-3.

GENZOR, J. 2015. *Jazyky sveta – história a súčasnosť*. Bratislava : Lingea s.r.o., 2015. 686 s. ISBN 978-80-8145-114-0.

KAČALA, J. a kol.. 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava : VEDA, 2003. 985 s. ISBN 80-224-0750-X.

KREJČÍ, O. 2014. *Mezinárodní politika*. Praha : Ekopress, 2014. 803 s. ISBN 978-80-87865-07-1.

KRNO, S. 2014. *Himalájske mocnosti*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014. 188 s. ISBN 978-80-558-0713-3.

KROPÁČEK, L. 1971. *Moderní islám I*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 146 s.

LYSÝ, J. 2006. *Dejiny politického myslenia: staroveký Blízky Východ, antika, Čína, India, islam*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2006. 168 s. ISBN 80-223-2168-8.

SCHAFFER, H. B. 2009. *The Limits of Influence. America's Role in Kashmir*. Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2009. 272 s. ISBN 978-0-8157-0290-0.

STRNAD, J. a kol. 2003. *Dějiny Indie*. Praha : Nakladatelství Lidové Noviny, 2003. 1185 s. ISBN 80-7106-493-9.

STRNAD, J. a kol. 1998. *Hindsko-český slovník*. Praha : Akademie věd České republiky, 1998. 670 s. ISBN 80-86149-04-8.

TAUER, F. 1984. *Svět islámu. Jeho dějiny a kultura*. Praha : Vyšehrad, 1984. 268 s.

VALENČÍK, M. 2016. *Satjagraha ako politický prostriedok*. Bakalárska práca. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 2016. 36 s.

WAISOVÁ, Š. 2011. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7380-339-1.

WALLENSTEEN, P. 2002. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System*. London : Sage Publications, 2002. 320 s. ISBN 0-7619-6667-6.

WERNER, K. 1996. *Malá encyklopedie hinduismu*. Brno : Atlantis, 1996. 216 s. ISBN 80-7108-129-9.

INTERNETOVÉ ZDROJE A ODBORNÉ ČLÁNKY

BBC NEWS. *The Future of Kashmir?* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/south_asia/03/kashmir_future/html/

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. India*. [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. Pakistan*. [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupnej z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pk.html>

EVANS, A. 2002. *A Departure from History: Kashmiri Pandits, 1990-2001*. In *Contemporary South Asia*. [online]. 2002, vol. 11, no. 1, s. 19-37. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233027544_A_departure_from_history_Kashmiri_Pandits_1990-2001

FARKAC, P. 2013. *Teoretické perspektivy indicko-pákistánského jaderného soupeření*. In *Global Politics*, 01. 07. 2013. [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/teoreticke-perspektivy-indicko-pakistanskeho-jaderneho-soupereni>

HEIDELBERG INSTITUTE FOR INTERNATIONAL CONFLICT RESEARCH.

2020. *Conflict Barometer. 2019*. [online]. Heidelberg, 2020. 185 s. ISSN 1616-931X.

[cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://hiik.de/wp-content/uploads/2020/03/CoBa-Final-%C3%BCberarbeitet.pdf>

HÖNIG, P. 2009. *India between Scylla and Charybdis: Negotiating the Cliff of Federalism*. In *Heidelberg Papers in South Asian and Comparative Politics* [online].

Heidelberg University University : South Asia Institute, Department of Political Science, 2009, Working Paper no. 50, 25 s. ISSN 1617-5069. [cit. 2020-02-20].

Dostupné z: http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/10010/1/HPSACP_Hoenig.pdf

INTERNATIONAL CRISIS GROUP. 2003. *Kashmir: Learning from the Past*. [online].

International Crisis Group, 04. 12. 2003. 27 s. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z:

<https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/70-kashmir-learning-from-the-past.pdf>

KRNO, S. 2016. *Východ a Západ*. In *Studia Politica Slovaca. Časopis pre politické vedy, najnovšie politické dejiny a medzinárodné vzťahy*. Ročník IX. 1/2016. Bratislava : Ústav politických vied SAV, 2016. 113-125 s. ISSN 1337-8163.

MIRZA, N. M. 2008. *Water, War, and Peace: Linkages and Scenarios in India-Pakistan Relations*. In *Heidelberg Papers in South Asian and Comparative Politics* [online].

Heidelberg University : South Asia Institute, Department of Political Science, 2008, Working Paper no. 37, 16 s. ISSN 1617-5069. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z:

http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/8084/1/Heidelberg_Papers_final.pdf

NON RESIDENT INDIANS ONLINE. *Indian Diaspora*. [online]. [cit. 2020-04-23].

Dostupné z: <https://www.nriol.com/indiandiaspora/>

PAUL, T. V. 2006. *Why has the India-Pakistan Rivalry Been so Enduring? Power Asymmetry and an Intractable Conflict*. *Security Studies*. [online]. 2006, vol. 15, no. 4,

s. 600-630. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z:

https://www.academia.edu/4247926/Why_Has_the_India-Pakistan_Rivalry_Been_So_Enduring_Power_Asymmetry_and_an_Intractable_Conflict

SEHGAL, R. 2011. *Kashmir Conflict: Solutions and Demand for Self-determination*. In *International Journal of Humanities and Social Science*. [online]. The National University of Malaysia : School of History, Politics and Strategic Studies, 2011, vol. 1, no. 6, s. 188-195. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/36722527/Kashmir_Conflict_Solutions_and_Demand_for_Self-determination

THE FUND FOR PEACE. 2020. *Fragile State Index Annual Report 2019*. [online]. Wasington, D.C. 2020. 43 s. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2019/03/9511904-fragilestatesindex.pdf>

THE PEW FORUM ON RELIGION & PUBLIC LIFE. 2011. *The Future of the Global Muslim Population. Projections for 2010-2030*. [online]. 27. 01. 2011. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20110209094904/http://www.pewforum.org/The-Future-of-the-Global-Muslim-Population.aspx>

TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2018. *Bombaj si pripomenul desiate výročie útokov, USA ponúkli odmenu*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 26. 11. 2018. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/india-bombaj-si-pripomenul-desiate-vyr/363404-clanok.html>

TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. *Pakistan zatkol údajného organizátora útokov v Bombaji z roku 2008*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 17. 07. 2019. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/pakistan-zatkol-udajneho-organizatora/407690-clanok.html>

TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. *Po viac ako desiatich rokoch odsúdili strojcu útokov v Bombaji*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 12. 02. 2020. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/pakistan-po-viac-ako-desiatich-rokoch-o/446143-clanok.html>

TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2016. *Za masakru moslimov z roku 2002 dostalo doživotie 11 ľudí*. [online]. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 17. 06. 2016. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/za-masakru-moslimov-z-roku-2002-dostalo/202171-clanok.html>

UN NEWS. 2019. *UN Security Council discusses Kashmir, China urges India and Pakistan to ease tensions*. [online]. 16. 08. 2019. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2019/08/1044401>

UNITED NATIONS. 2011. *Jammu and Kashmir Area*. [online]. Department of Field Support, Cartographic Section, December 2011, Map No. 3953 Rev. 4. [cit. 2020-05-06]. Dostupnej z: <https://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/kashmir.pdf>

UNITED NATIONS. 2019. *World Population Prospects 2019. Highlights*. [online]. Department of Economic and Social Affairs, Population Division, New York : 2019, 39 s. ISBN 978-92-1-148316-1. [cit. 2020-05-06]. Dostupnej z: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf

UNITED NATIONS OFFICE FOR DISARMAMENT AFFAIRS. *Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*. [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/npt>

WILSON, D., PURUSHOTHAMAN, R. 2003. *Dreaming with BRICs: The Path to 2050*. In *Goldman Sachs, Global Economics*. [online]. 01. 10. 2003, Paper No. 99, 24 s. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: <https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>

ZOZNAM GRAFOV, OBRÁZKOV A TABULIEK

Graf 1: Porovnanie počtu konfliktov vo svete za rok 2018 a 2019.....	26
Graf 2: Počet konfliktov v jednotlivých regiónoch v priebehu roka 2018.....	27
Graf 3: Počet konfliktov v jednotlivých regiónoch v priebehu roka 2019.....	27
Obrázok 1: Všetky konflikty vo svete v roku 2019.	26
Obrázok 2: Životný cyklus konfliktu.	32
Obrázok 3: Dynamika konfliktu – jednotlivé stupne intenzity konfliktu a nástroje jeho riešenia.	34
Obrázok 4: Mapa sporného kašmírskeho územia.	38
Obrázok 5: Nezávislý Kašmír.	40
Obrázok 6: Celý Kašmír pod správou Indie.....	42
Obrázok 7: Celý Kašmír pod správou Pakistanu.	43
Obrázok 8: Status quo.	44
Tabuľka 1: Rozloženie obyvateľstva v kašmírskej oblasti na základe náboženskej príslušnosti.	39